

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Reepkenslei te Kontich

Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont

Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Reepkenslei te Kontich

**Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont**

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Reepkenslei te Kontich

Initiatiefnemer:	Gands NV
Projectleiding:	Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Laurane Dupont , Vanessa Vander Ginst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	p. 2
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 5
1.1.3 Onderzoeksopdracht	p. 5
Vraagstelling	p. 5
Randvoorwaarden	p. 6
Beschrijving geplande werken	p. 6
<i>Huidige situatie</i>	p. 6
<i>Geplande werken</i>	p. 10
1.1.4 Werkwijze en motivering bronselectie	p. 12
1.2 Assessmentrapport	p. 14
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	p. 14
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	p. 19
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	p. 27
1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie)	p. 30
1.2.5 Synthese	p. 31
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	p. 32
2.1 Administratieve gegevens	p. 32
2.2 Gemotiveerd advies	p. 33
2.3 Programma van maatregelen voor vervolgonderzoek in uitgesteld traject	p. 35
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 35
2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken	p. 36
2.3.3 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk	p. 37
Bibliografie	p. 38

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017B242

Aanleiding: De nota werd opgemaakt voor een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag in een projectgebied dat buiten de vastgestelde archeologische zones ligt en met een oppervlakte van 22.466 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Vanessa Vander Ginst OE/ERK/Archeoloog/2015/00030

Locatie: Kontich, Reepkenslei (fig. 1.1 en 1.2)
Bounding box: punt 1: x= 155142, y= 200743
punt 2: x= 155358, y= 200948
Kontich, Afd. 1, Sectie F, percelen F315m, F315n en F314c. (fig. 1.3)

Periode uitvoering: 30 Augustus 2017

Relevante termen: Bureauonderzoek, Kempen, buitengebied

Verstoorde zones: Het projectgebied is -naast enkele woningen met stalling- grotendeels onbebouwd (fig. 1.4).

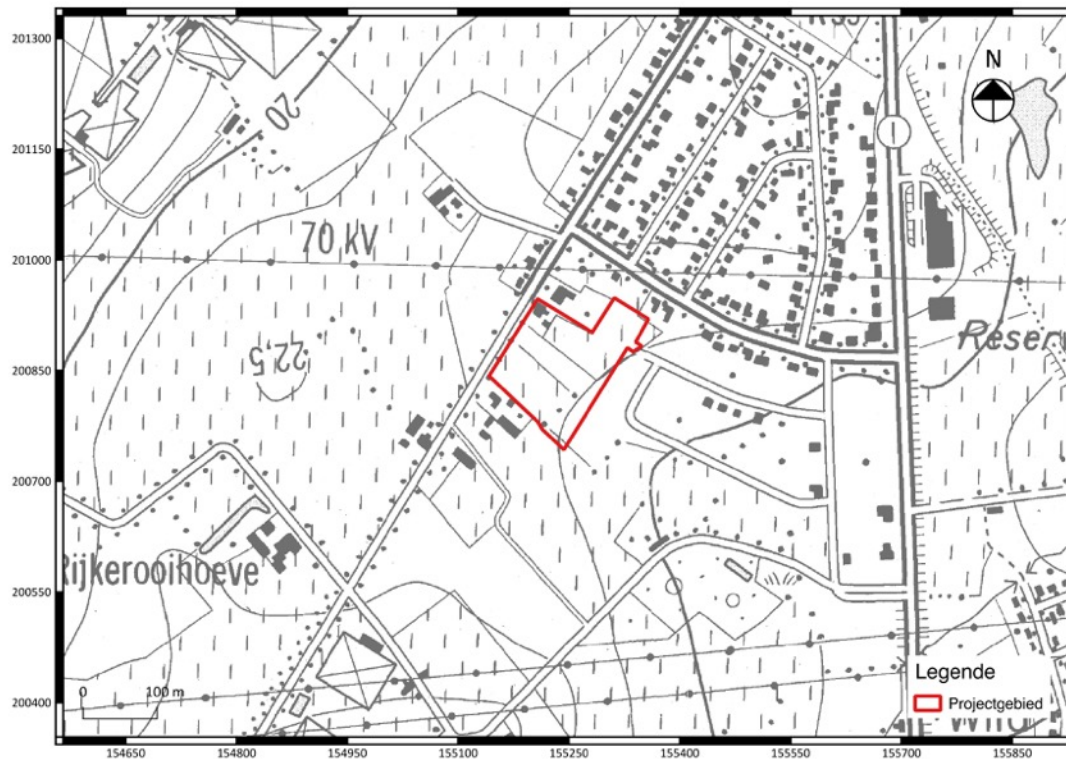

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadafterplan met fitering van het projectgebied (©CADGIS).

Fig. 1.4: Overzicht van de huidige bebouwing, begroeiing, verharde zones en onverharde zones, geprojecteerd op de luchtfoto van 2016 (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke onderzoeksfasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem² (te weten de bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem³ (het verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten en proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud *in situ* op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het *mogelijk* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *nuttig* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven *schadelijk* voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *noodzakelijk* deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?

² Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 7 paragraaf 7.1 t/m 7.5.

³ Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8 paragraaf 8.1 t/m 8.7.

-
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
 - Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?
 - Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
 - Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden:

N.v.t.

Beschrijving geplande werken:

Voor een correcte inschatting van de verstoring van de bodem wordt in deze subparagraaf een gedetailleerde beschrijving van de geplande bodemingrepen van de initiatiefnemer opgesteld, geïllustreerd met (de meest recente) bouwplannen en doorsnedes⁴ voor zover deze reeds zijn opgemaakt.

Huidige situatie:

Momenteel is het projectgebied, met een totale oppervlakte van 22.466 m², naast een woning met stallingen, grotendeels in gebruik als grasland/weiland (fig. 1.4). Aan de rand van het terrein staan enkele bomen (fig 1.5, 1.6 en 1.7). De opdrachtgever is reeds eigenaar van perceel F13c en heeft recht van opstal op percelen F315m en F315n. De bestaande woning op het terrein dient te worden afgebroken voor het verwezenlijken van de geplande werken.

⁴ Alle bouwplannen werden ter beschikking gesteld door de initiatiefnemer.

Fig. 1.5: Zicht op het projectgebied vanuit de Reepkenslei (zomer 2016).

Fig. 1.6: Zicht op het projectgebied vanuit de J.P. Conventlaan (zomer 2016).

Fig. 1.7: Zicht op het projectgebied vanuit de J.B. Reykerslaan (zomer 2016).

Geplande werken:

De initiatiefnemer plant een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor de inplanting van 42 woningen met tuinzone (fig. 1.8). De individuele loten hebben een oppervlakte tussen de 154 en 475 m². De woonhuizen zelf hebben een gemiddelde oppervlakte van ca. 150 m² met een funderingsdiepte die wordt vastgelegd op ca. 80 cm onder het maaiveld (fig. 1.9 t.e.m. 1.12). Het terrein wordt eveneens voorzien van een centraal gelegen speel- en groenzone met een totale oppervlakte van 2575 m² (ca. 10% van het totale terreinoppervlakte) die omringd zal worden door een verharde wandelzone. Er worden drie afzonderlijke wadi's aangelegd rondom de woningen met een oppervlakte van 50 m² en één centraal gelegen wadi binnen de groenzone met een oppervlakte van 328 m². De wadi's worden uitgegraven tot op een diepte van ca. 1,5 m onder het huidige maaiveld. Voorst worden bijhorende nutsleidingen (RWA en DWA) aangelegd op een gemiddelde diepte tussen de – 1,2 en -2 m onder het huidige maaiveld.

Uit de bovenstaande gegevens kan worden geconcludeerd dat:

- Het terrein niet volledig toegankelijk is voor archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem. Momenteel is er nog één woning in het noorden van het projectgebied.
- De geplande werken bijna het volledige areaal van het projectgebied zullen verstoren. De verstoringsgraad, verspreid over hele projectgebied en veroorzaakt door de toekomstige aanleg van de woningen, de nutsleidingen en de wadi's en grachten, varieert tussen een afgraving van 0,80 en 2 m onder het huidige maaiveld.

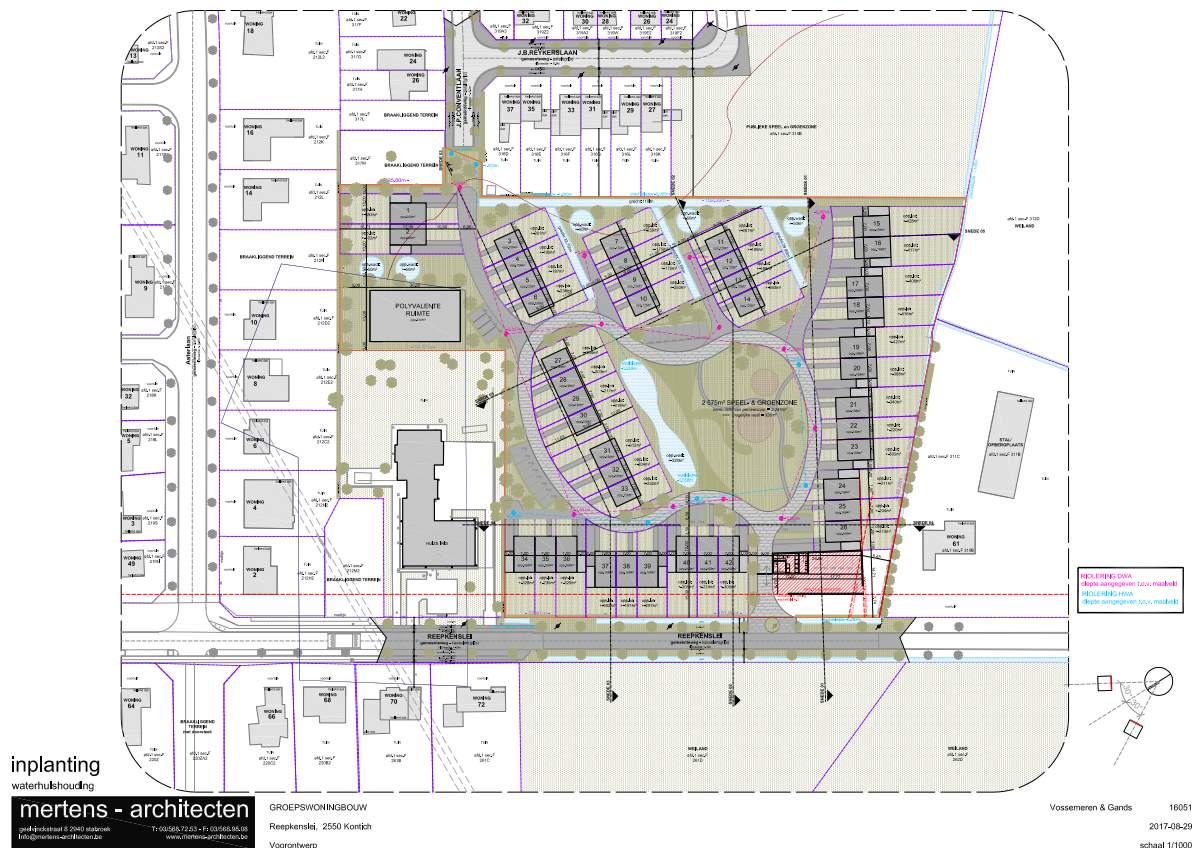

Fig. 1.8: Inplantingsplan van de nieuwe toestand⁵

⁵ Zie bijlage 3 voor de ontwerpplannen op groot formaat.

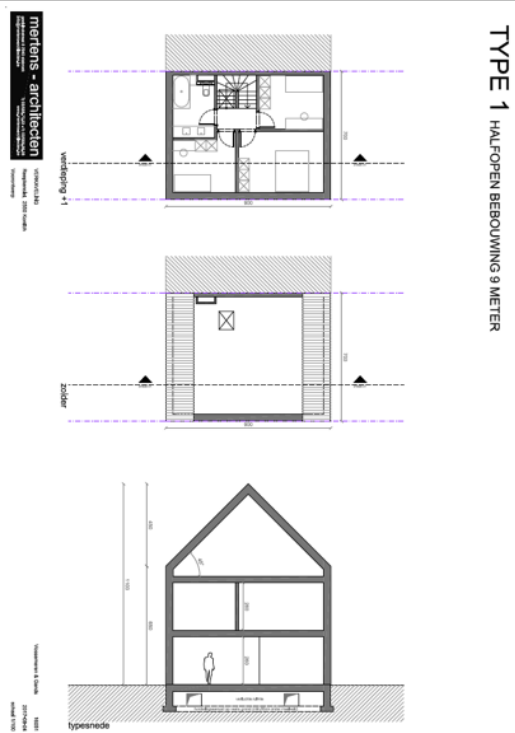

Fig. 1.9: Typewoning 1

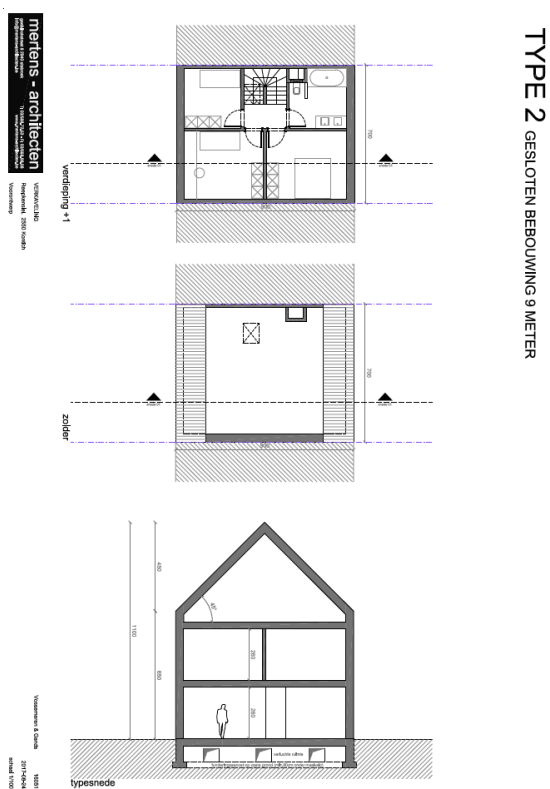

Fig. 1.10: Typewoning 2

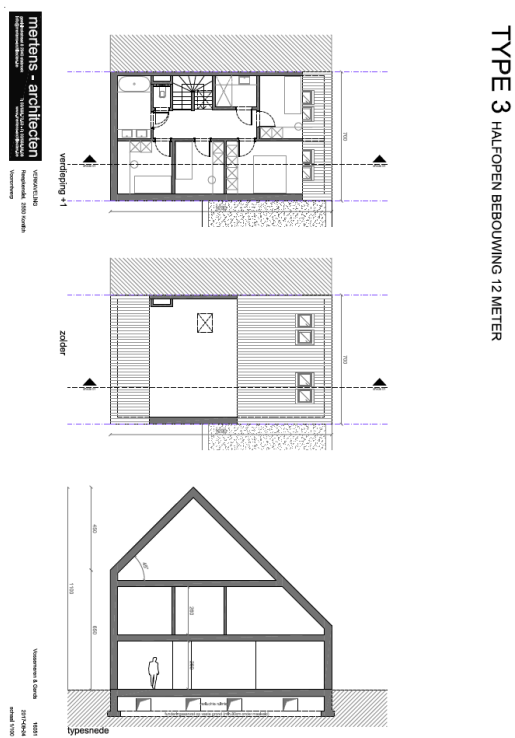

Fig. 1.11: Typewoning 3

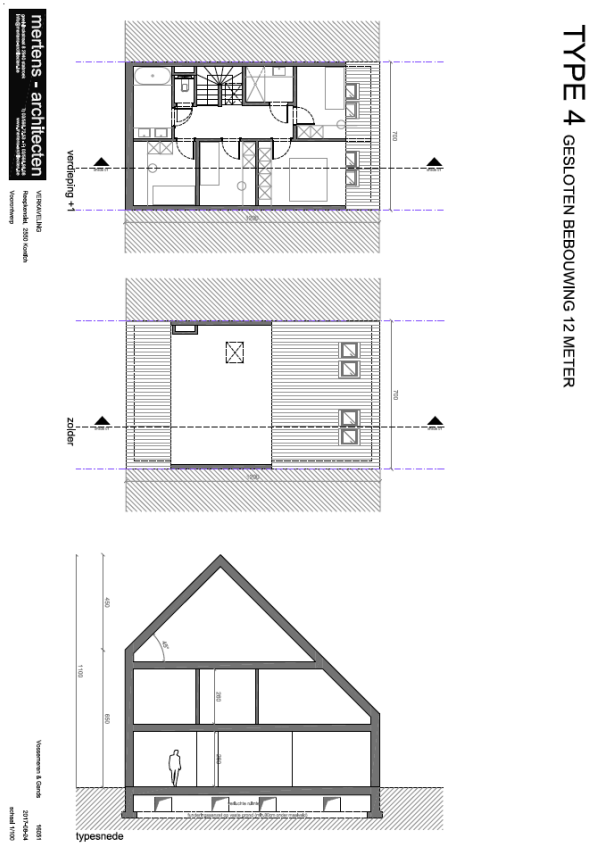

Fig. 1.12: Type woning 4

1.1.4 Werkwijze en motivatie bronselectie

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online onderzocht via www.dov.vlaanderen.be. Op basis van de onderzochte kaarten werd gepoogd een duidelijk beeld te verkrijgen van de landschappelijke en bodemkundige ligging van het projectgebied (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.2.1 en art. 12.5.2.2). Hiervoor werd gebruik gemaakt van volgende kaarten:

- Bodemkaart
- Bodemerosiekaart
- Bodembedekkingskaart
- Tertiair Geologische kaart
- Quartair Geologische Kaart
- Digitaal Hoogtemodel (DHM II)

De geomorfologische kaart kon niet worden geraadpleegd omdat deze niet beschikbaar is voor het projectgebied.

Van het tot nog toe uitgevoerde historisch en heemkundig onderzoek is een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties. Het historisch kaartmateriaal en luchtfoto's is gegeorefereerd geraadpleegd via het geoportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed en bijkomend kaartmateriaal werd opgezocht via www.cartesius.be. Het gebruikte kaartmateriaal werd geselecteerd op basis van de nauwkeurigheid en de aanwezige geschiedkundige gegevens (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.1.2). Volgende kaartmateriaal en luchtfoto's werden geraadpleegd:

- Ferrariskaart (1770-1777)
- Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)
- Vandermaelenkaart (1846-1852)
- Poppkaart (1842-1879)
- Topografische kaarten (1863, 1903, 1983, 1996)
- Luchtfoto's (1971, 2000, 2016)

Het belangrijkste beschikbare historische kaartmateriaal werd geraadpleegd om de geschiedenis van het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen zo goed mogelijk na te gaan. Deze informatie kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaring ervan. Bijkomend archiefonderzoek is niet uitgevoerd omdat uit de analyse van het historisch kaartmateriaal geen grondgebruik naar voren komt dat dit noodzakelijk maakt. Het kaartmateriaal wijst op een zeer lage bewoningsdensiteit in het verleden. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomende informatie aandragen voor de middeleeuwse geschiedenis van het onderzoeksgebied, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat dit niet past binnen een archeologienota.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied

In deze paragraaf wordt beknopt de landschappelijke context van het projectgebied besproken, met zijn aardkundige en hydrografische situering, de fysisch-geografische context en bodemtypologie⁶.

Het projectgebied, gelegen aan de Reepkenslei, situeert zich ca. 2 km ten zuiden van het centrum van Kontich, net buiten de stedelijke bebouwing. Het terrein is gelegen op een hoogte van ca. 20 - 23 m TAW (fig. 1.13) en bevindt zich in de archeoregio van de Kempen (fig. 1.2). Kontich maakt deel uit van een uitgestrekt laagplateau dat vanaf het zuidwesten (32 m TAW) diagonaal daalt in het noordoosten en het zuidoosten richting de Netevallei (3 m TAW)⁷. Een gedetailleerder zicht op het Digitaal Hoogtemodel (fig. 1.14, 1.15 en 1.16) geeft aan dat het om een vrij vlak terrein gaat dat licht helt van het zuidoosten naar het noordwesten toe. Landschappelijk bevindt het terrein zich op een zandrug tussen het Scheldegebied en het Netegebied. Hydrografisch situeert het projectgebied zich in het Netebekken, binnen het stroomgebied van de Schelde, tussen de Grote Struisbeek (ten westen) en de Babbelsebeek (ten oosten).

Fig. 1.13: DHMII (schaal 1/15.000) met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

⁶ Zoals in overeenstemming met hoofdstuk 12 en paragraaf 12.5.2.2 in de Code van Goede Praktijk versie 1.0.

⁷ Baeyens L. 1977: 11.

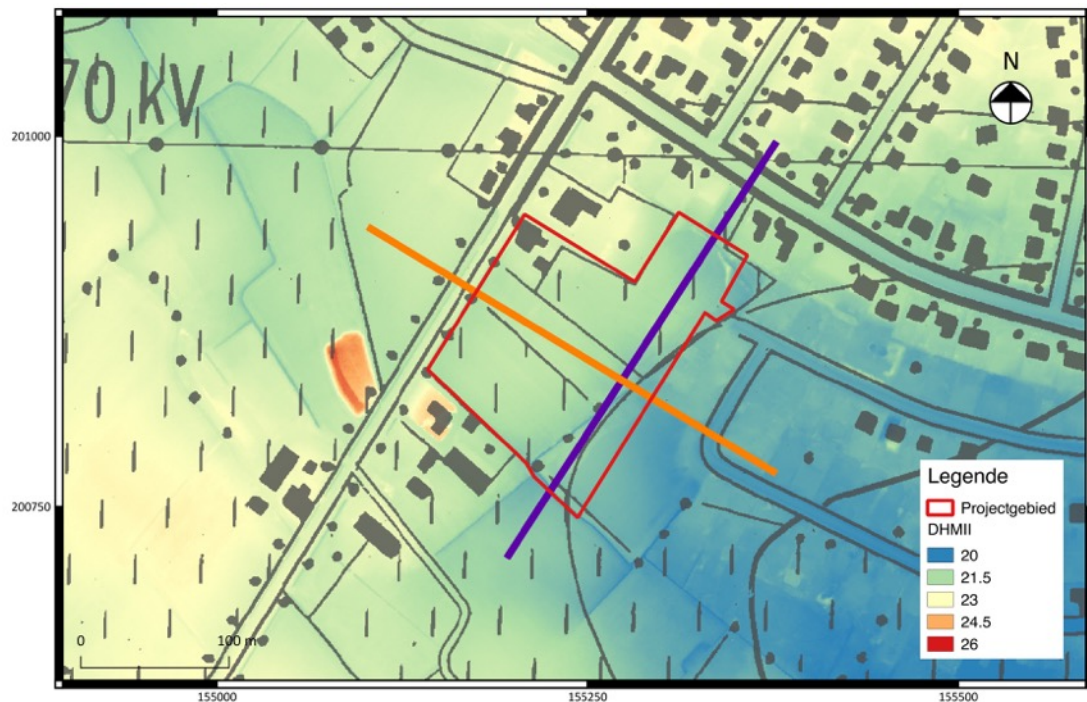

Fig. 1.14: Detailopname van DHMII (schaal 1/2500) met aanduiding van het projectgebied en terreinprofielen (bron: Geopunt Vlaanderen).

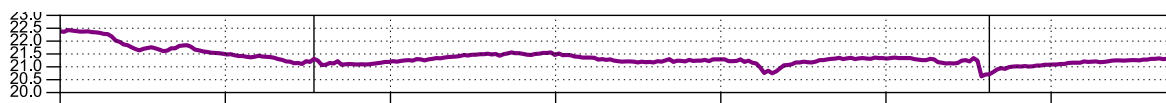

Fig. 1.15: Terreinprofiel 1 van Zuidoost naar Noordwest.

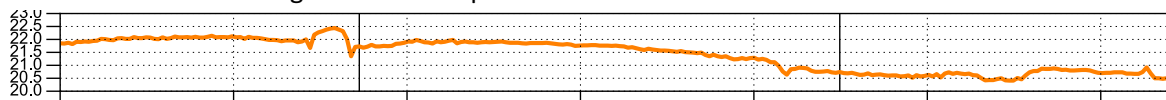

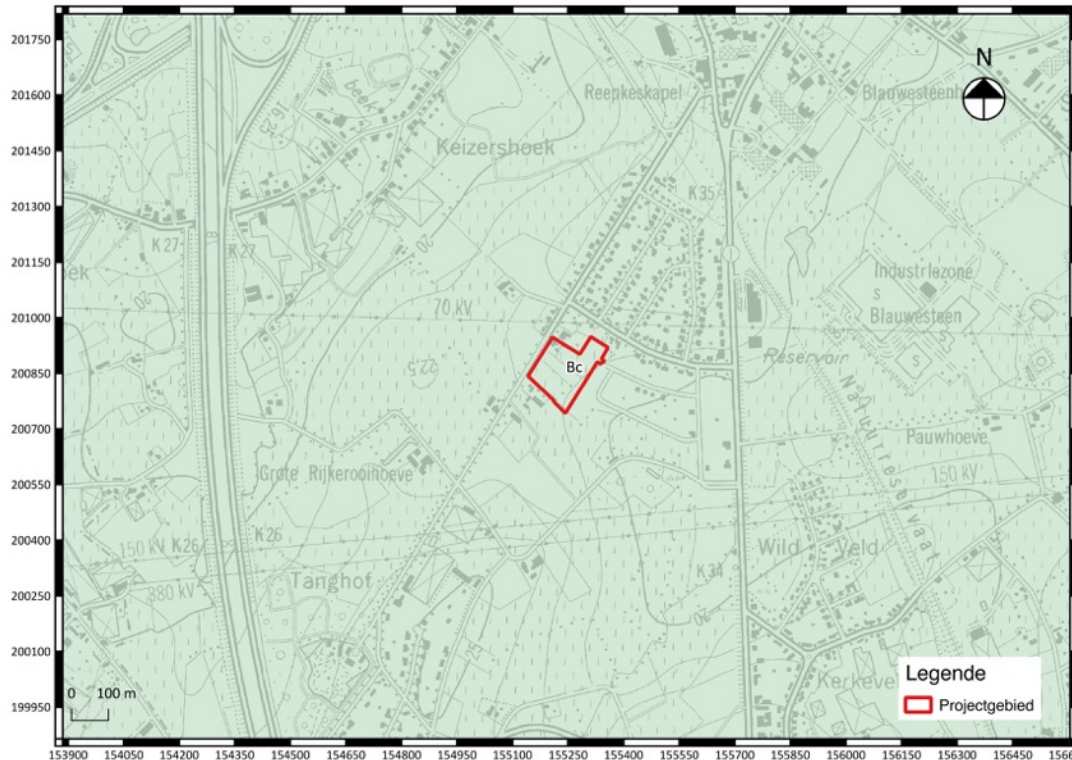
Fig. 1.16: Terreinprofiel 2 van noordwest naar zuidoost.

Het geologisch substraat van het onderzoeksgebied is opgebouwd uit afzettingen uit de Formatie van Berchem. De formatie van Berchem dateert uit het Mioceen (23,8 – 5,4 Ma). Het bovenliggend quartair dek heeft een dikte tussen de 3,08 en 3,64 m. Hieronder staan de verdere voor het projectgebied beschikbare gegevens opgesomd volgens www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

- Volgens de **tertiair geologische kaart** (fig. 1.17) (www.dov.vlaanderen.be) is het voornaamste lithologische kenmerk van de Formatie van Berchem een donkergroen tot zwart, glauconiethoudend zand met plaatselijk het voorkomen van schelpen en een kleinhoudende onderlaag.
- Volgens de **kwartair geologische kaart** (fig. 1.18) (www.dov.vlaanderen.be) is het project aangeduid met code 1. Dit betekent het voorkomen van eolische afzettingen (zand tot silt) uit het Weichsel (ten tijde van het Laat-Pleistoceen; 116 ka – 11,7 ka BP) en mogelijk vroeg

Holoceen (Holoceen; 11,7 ka BP tot heden). Tevens kunnen hellingsafzettingen van het kwartair voorkomen (kwartair; 2,6 ma – 11,7 ka).

- De **geomorfologische kaart** is niet beschikbaar voor het projectgebied.
- Volgens de **bodemkaart** (fig. 1.19) is er binnen de begrenzing van het projectgebied grotendeels sprake van een Pdcz-bodemserie, dit zijn matig natte lichte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont⁸. De bouwlaag van deze gronden is zeer donker grijsbruin en humusrijk. Vanaf 30 cm diepte is het materiaal bruin tot bleekbruin. Meestal komen in deze horizont roestverschijnselen voor vanaf 40-60 cm. Ten noorden van het projectgebied werd ter hoogte van perceel F315m een deel aangegeven als bebouwde zone waardoor de bodem bijgevolg niet gekarteerd werd.
- Op de **bodemosiekaart** (fig. 1.20) die de potentiële bodemosie per perceel weergeeft (www.geopunt.be) situeert het projectgebied zich in een zone met zeer lage erosiegevoeligheid.
- Op de **bodembedekkingskaart** (fig. 1.21) (www.agiv.be) is te zien dat het projectgebied grotendeel bedekt is met gras, met sporadische bebouwing in de noordwestelijke hoek.

⁸ Baeyens 1975: 38

Fig. 1.17: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

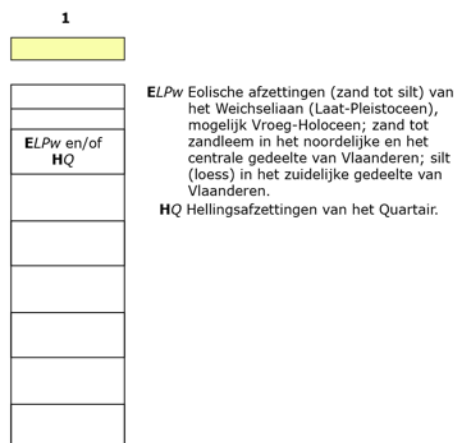
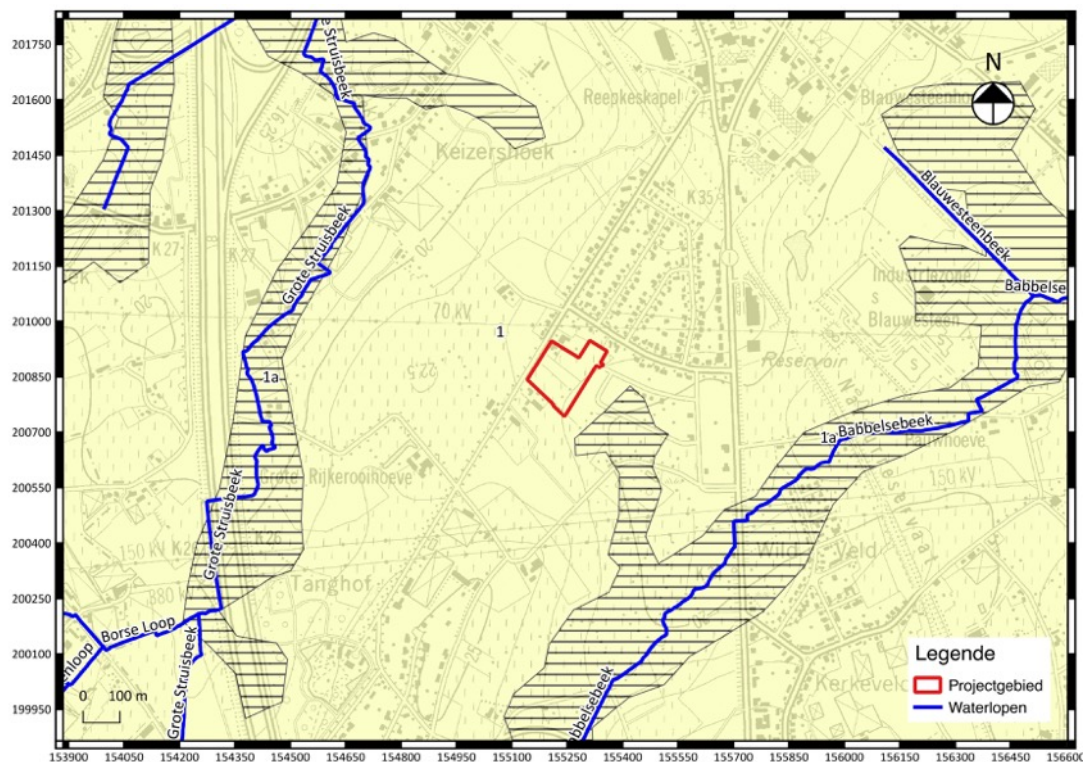

Fig. 1.18: De quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

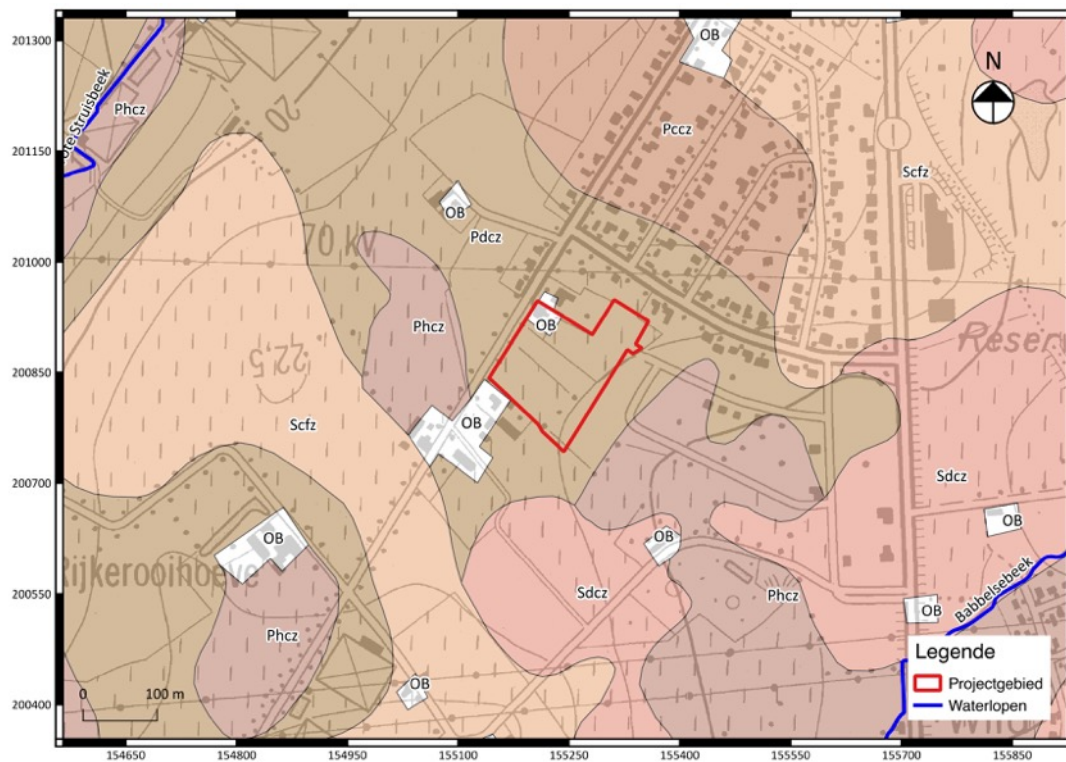

Fig. 1.19: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

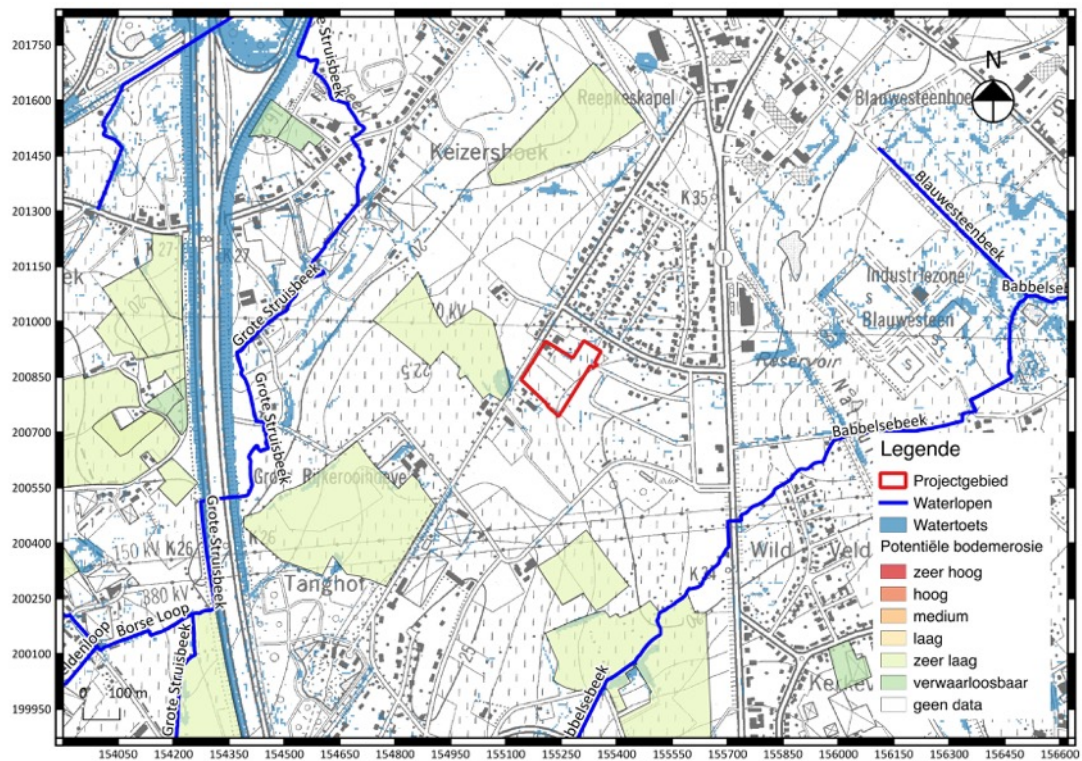

Fig. 1.20: Bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

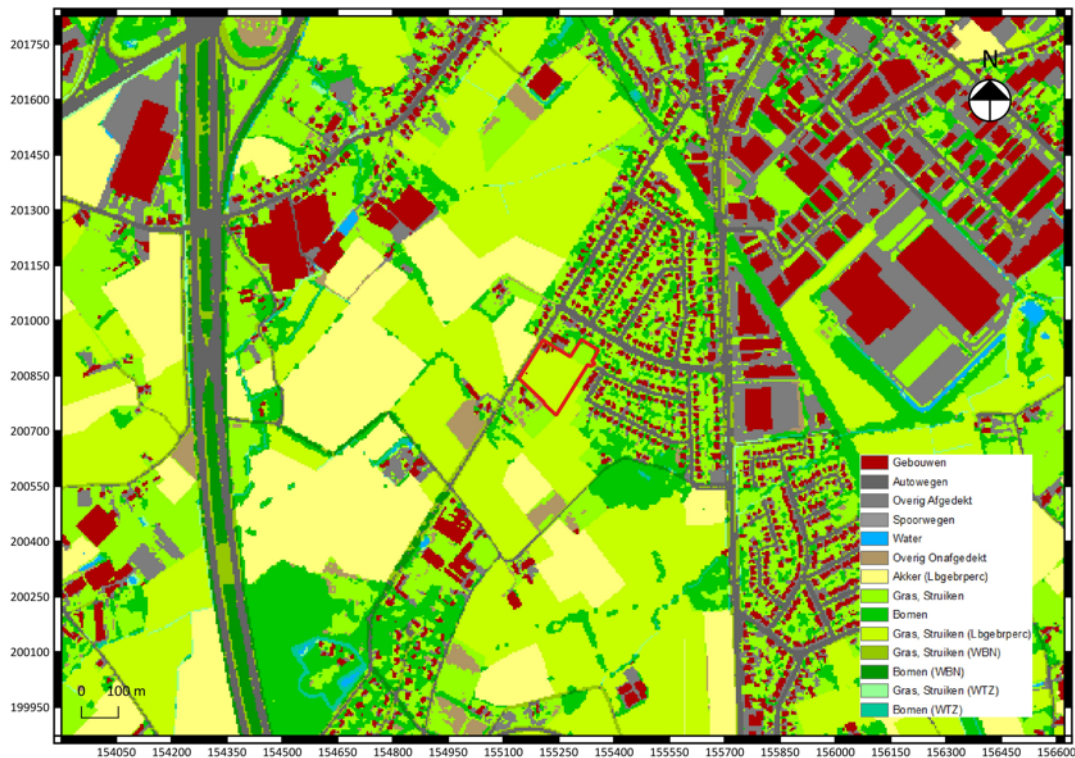

Fig. 1.21: De bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (www.agiv.be).

1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied

In deze paragraaf is een tekstuele historische beschrijving van het projectgebied opgenomen, aangevuld met illustraties van de relevante historische kaarten, plannen en eventueel iconografisch materiaal.

Kontich ontstond uit een kleine nederzetting in de kromming van een heerbaan die door de Franken uitgebouwd werd tot biest (plein). Deze biest groeide uit tot een eigenlijke dorpskern in de 18de eeuw in de omgeving van de Onze-Lieve-Vrouwenkerk. Het dorpscentrum kreeg doorheen de eeuwen echter te kampen met meerdere verwoestingen door branden en stormen. De dorpskern werd later meer naar het noorden verlegd en bestond uit een rechthoekig plein gedomineerd door de Sint-Martinus kerk. Het oude gedeelte zou zich situeren tussen de Mechelsesteenweg en de Antwerpsesteenweg.⁹ Het projectgebied zelf is gelegen aan een baan die ca. 1610 werd aangelegd door Jan Carlo de Cordes doch in 1597 al benoemd werd onder de namen *Lange* of *Grote Lei* en *Lange Dreef*.¹⁰ Deze baan fungeerde als verbinding tussen het kasteel en de heerbaan. Het rococokasteel *Tanghof*, *Roosenhof* of *Hof van Roose* werd reeds vermeld in 1316. In de 15de en 16de eeuw werd deze 't *Goet ter Tangen* genoemd en bestond het uit een hoeve¹¹.

⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120684>

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/101891>

¹¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/13526>

Op basis van de beschikbare geraadpleegde historische kaarten kan het landgebruik binnen het projectgebied gedocumenteerd worden. Op de *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden*, opgenomen op initiatief van de graaf Ferraris (1771-1778, fig. 1.22 en 1.23) is te zien dat het projectgebied grotendeels wordt voorgesteld als landbouwgrond omzoomd door hagen of bomen. De Reepkenslei en het omgrachte “Tanghof”, op de kaart vermeld als “*Groote Tang hoeve*” zijn reeds weergegeven. Op het zuidoostelijke deel van het projectgebied, aangrenzend aan de Reepkenslei, bevindt zich een vierkant gebouw dat deel uitmaakt van een cluster woningen. Een van deze gebouwen zou een langgerekte hoeve kunnen zijn die als “*Kleine Rijke(n)rooi*” vermeld werd in 1642¹². De omgeving van het projectgebied wordt gekenmerkt door landbouwgebied met verspreid de inplanting van verschillende hoeves. In de omgeving staan ook nog een aantal sites met walgracht afgebeeld. De 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (1841; fig. 1.24), de kaart van Vandermaelen (1846-1854; fig. 1.25) en de kadasterkaart van Popp (1842-1879; fig. 1.26) tonen een gelijkaardig beeld. Het gebouw ten zuiden van het projectgebied is verdwenen. De andere woningen aan de Reepkenslei blijven bestaan. Het terrein is op topografische kaarten uit 1863 (fig. 1.27) en uit 1903 (fig. 1.28) nog steeds als onbebouwd aangegeven. Het is pas vanaf 1983 (fig. 1.29) dat er voor het eerst terug bewoning op het perceel staat. Het betreft twee structuren ten noorden van het projectgebied. Een topografische kaart uit 1996 (fig. 1.30) geeft een gelijkaardige situatie weer. Dit blijkt uit de beschikbare online te raadplegen luchtfoto’s (1971; fig. 1.31, 2000; fig. 1.32 en 2016; fig. 1.33) tot op heden onveranderd.

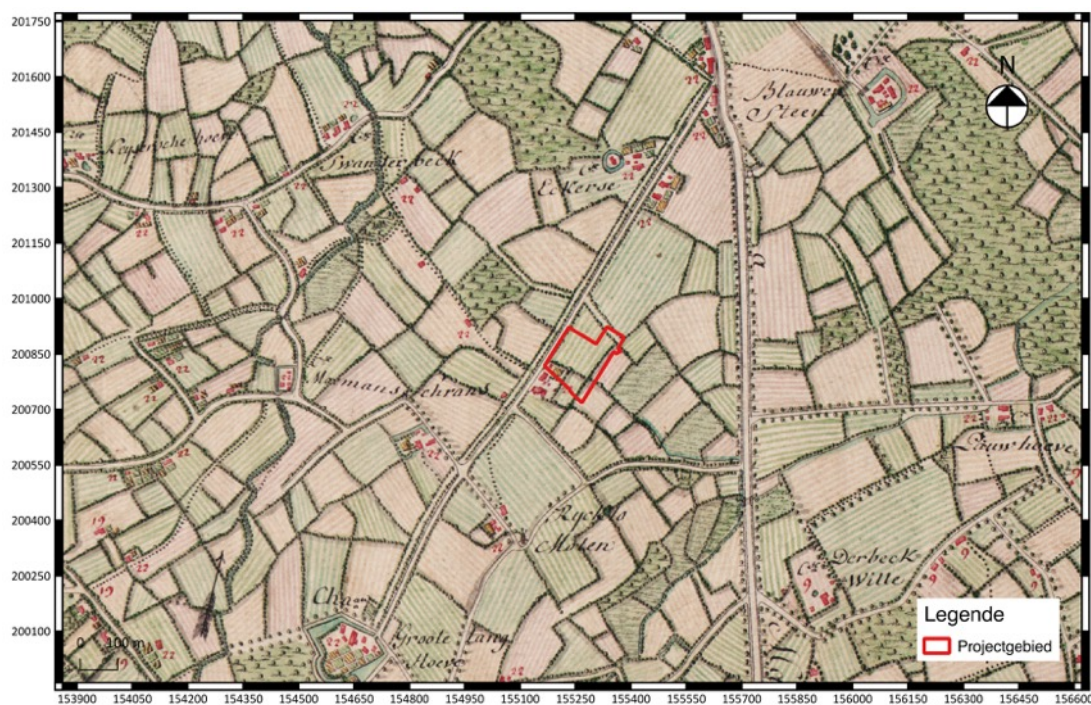

Fig. 1.22: Uittreksel uit de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het projectgebied.

¹² <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/13525>

Fig. 1.23: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied.

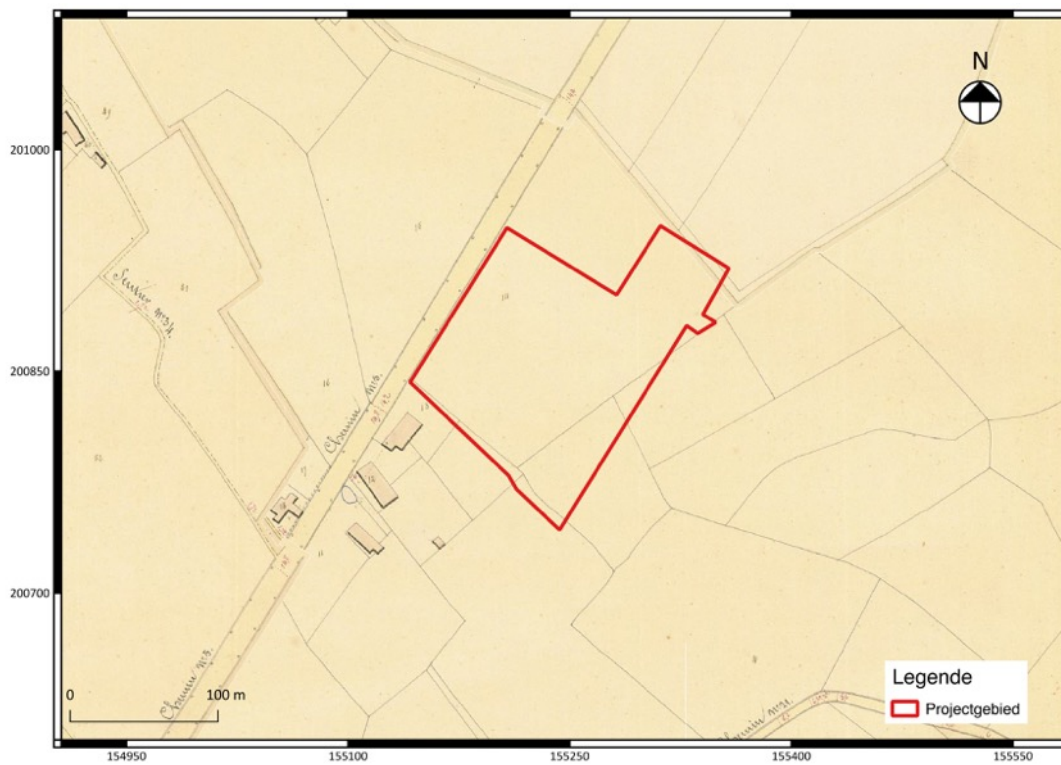

Fig. 1.24: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen (1830) met aanduiding van het projectgebied.

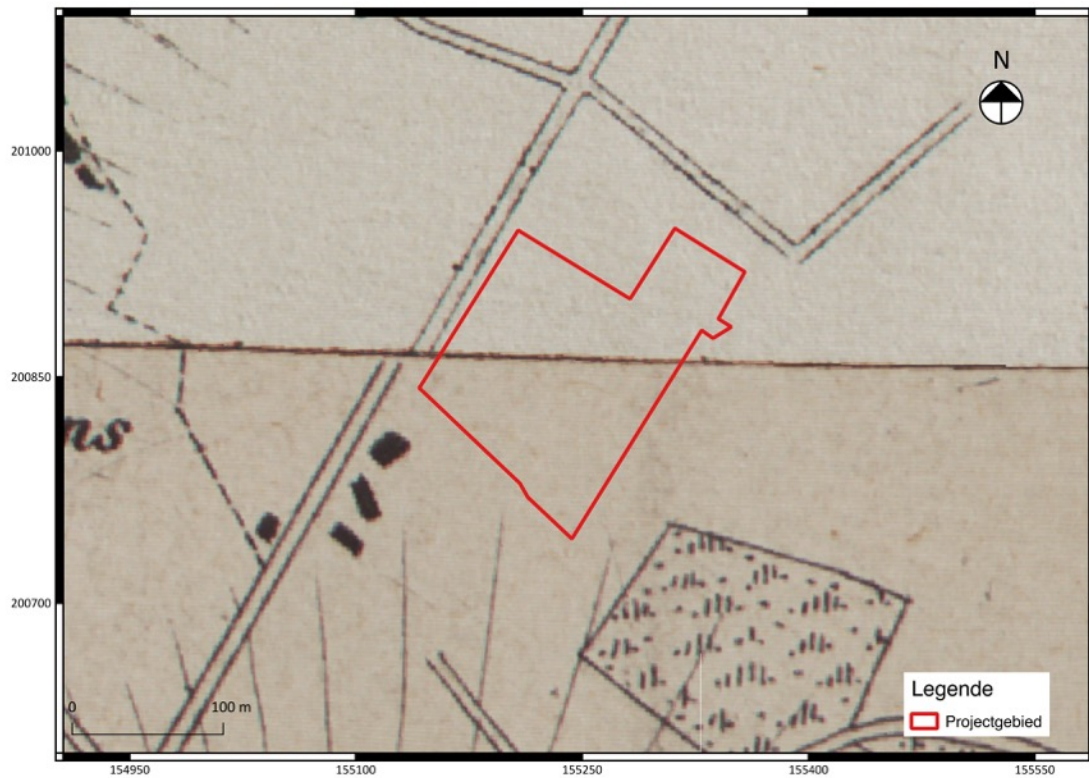

Fig. 1.25: Uittreksel uit de kaart van Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied.

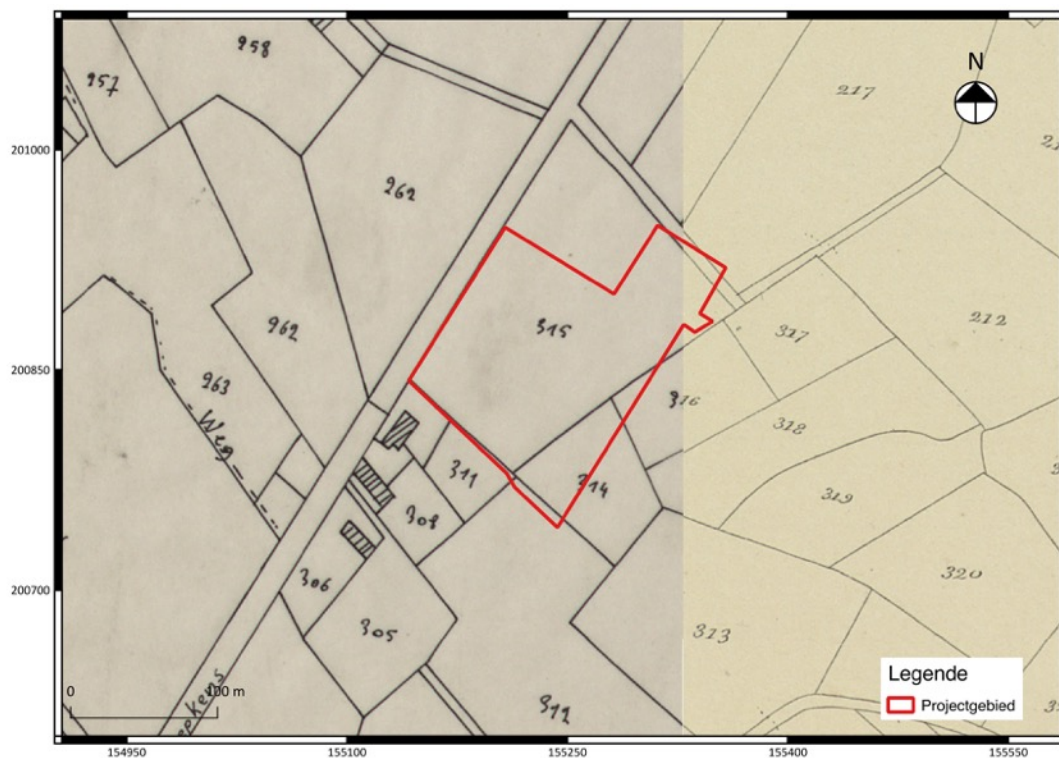

Fig. 1.26: De Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied

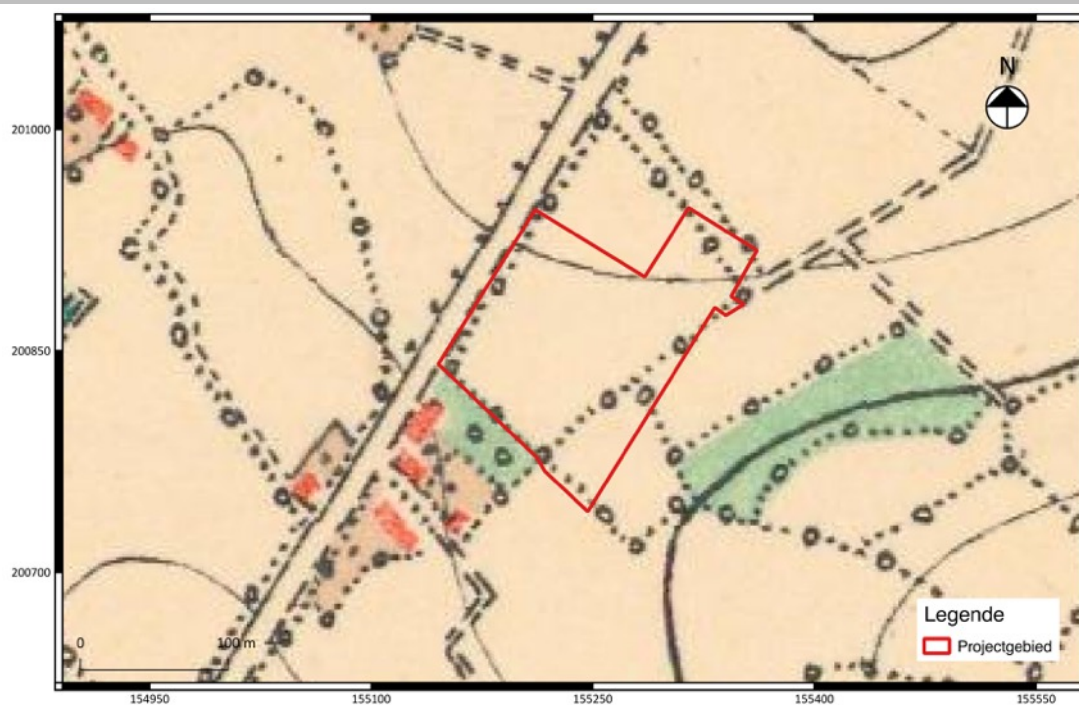

Fig. 1.27: Uittreksel uit de topografische kaart van 1863 met aanduiding van het projectgebied.

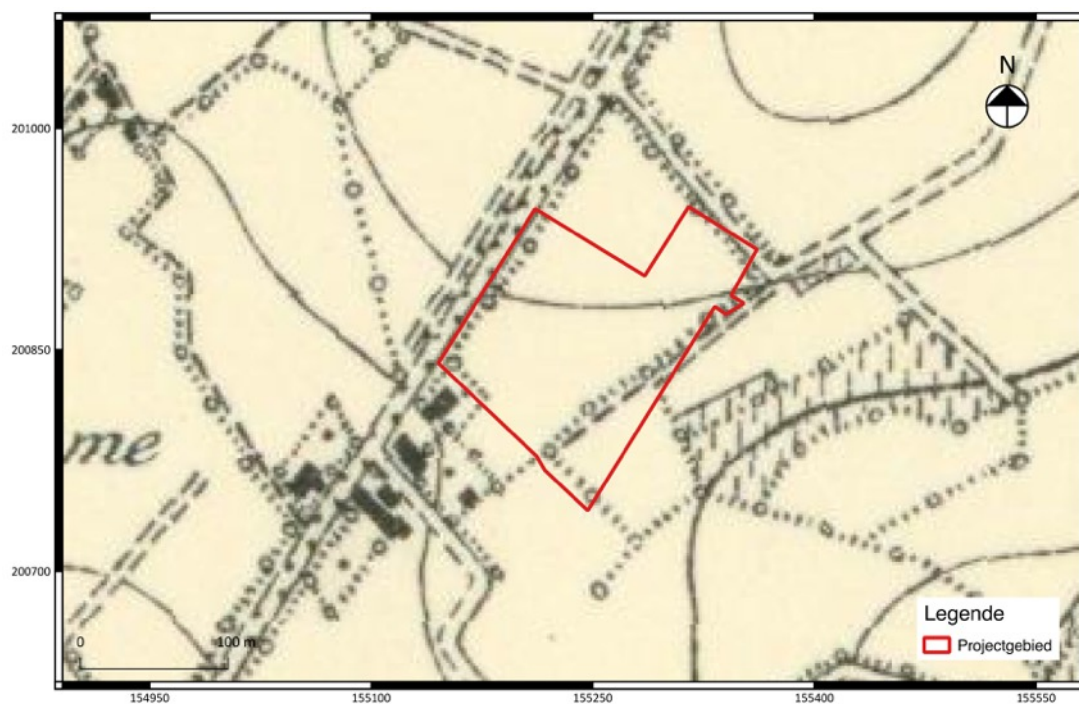

Fig. 1.28: Uittreksel uit de topografische kaart van 1903 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.29: Uittreksel uit de topografische kaart van 1983 met aanduiding van het projectgebied.

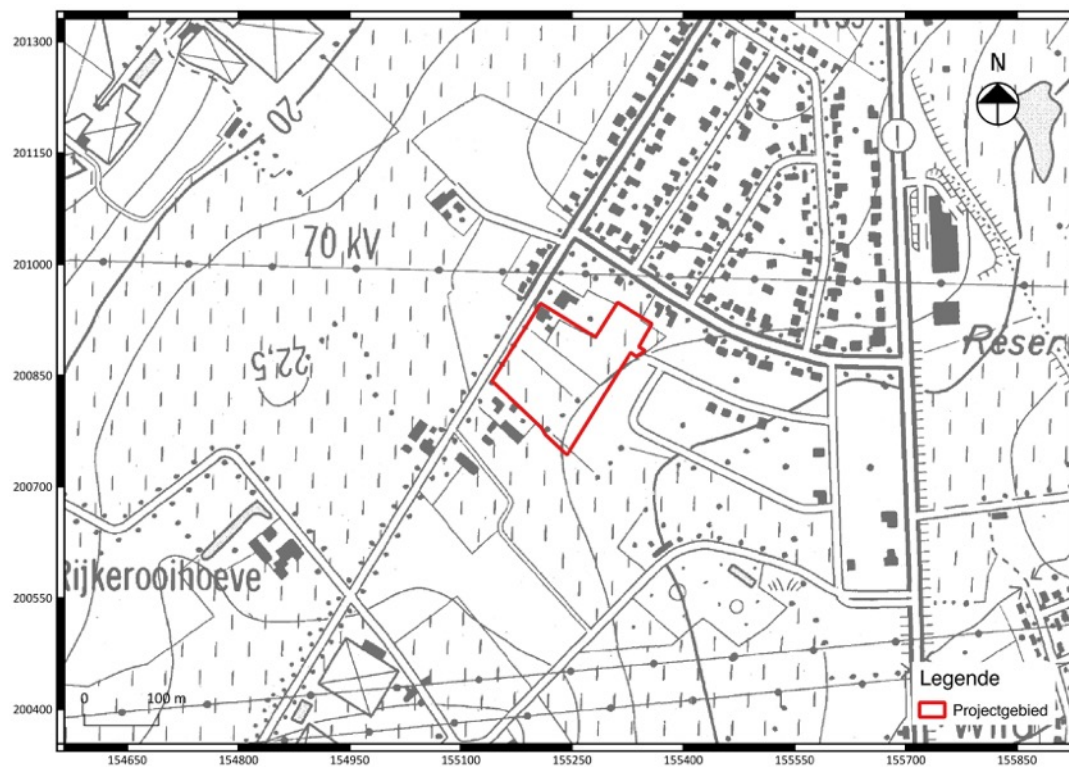

Fig. 1.30: Uittreksel uit de topografische kaart van 1996 met aanduiding van het projectgebied.

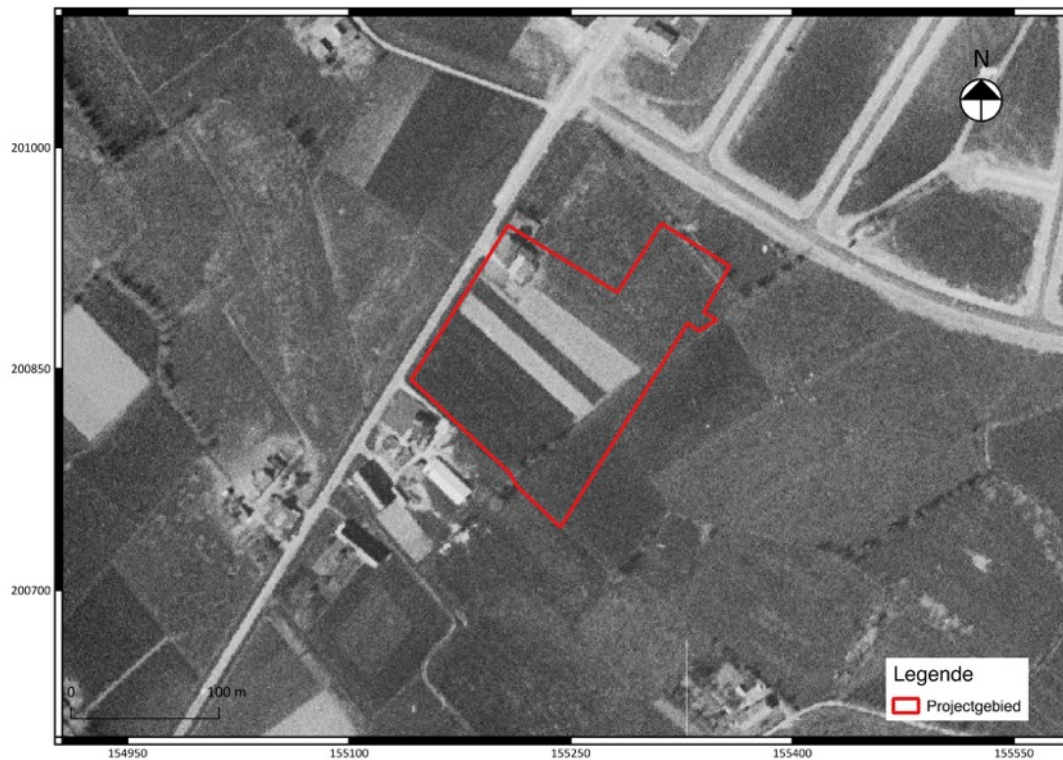

Fig. 1.31: Uittreksel uit een luchtfoto van 1971 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.32: Uittreksel uit een luchtfoto van 2000 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.33: Uittreksel uit een luchtfoto van 2016 met aanduiding van het projectgebied.

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

In deze paragraaf zal de verhouding van het projectgebied tot haar culturele context worden weergegeven, met in het bijzonder aandacht voor nabijgelegen archeologische waarden¹³.

Het vroegste bewijs van de aanwezigheid van de mens op het grondgebied van Kontich is de vondst van een laatpaleolithische *tjongerspits* uit silex op de site *Alfsberg*¹⁴. Iets verderop, ter hoogte van *Kontich-Kazerne*, werden dankzij een opgraving georganiseerd door het VIOE in 1993 de eerste sporen van menselijke bewoning op het grondgebied bloot gelegd. Hier werden 2 waterputten ontdekt te dateren in de Vroege tot Midden Bronstijd. Naast sporen uit de Brons- en Midden IJzertijd werd eveneens een kleine nederzetting uit het einde van de 1ste eeuw v.C. opgegraven, ontstaan rond een Keltisch heiligdom. Dankzij een systematische prosectie van de gemeente door de *Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie* werd, eveneens op de site *Alfsberg*, een Midden-IJzertijd nederzetting opgegraven, vermoedelijk betreft het een klein boerenbedrijf dat later ontwikkelde tot een Keltisch openlucht heiligdom¹⁵. Uit de Romeinse periode werden op verschillende plaatsen bewoningssporen aangetroffen. Ter hoogte van *Kontich-Kazerne* werd een Romeinse site opgegraven die wijst op een Romeins baandorp bestaande uit een Gallo-Romeinse tempel en verschillende woningen. Kontich kende in deze periode waarschijnlijk een administratieve

¹³ In overeenstemming met paragraaf 12.5.2.1 van de Code van Goede Praktijk versie 1.0.

¹⁴ www.avra.be

¹⁵ <http://www.museumkontich.be/Sprokkels/Archeologisch%20onderzoek.pdf>

functie met een regionaal belang.¹⁶

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn binnen een straal van 1 km rondom het projectgebied een aantal archeologische vindplaatsen en vondstmeldingen opgenomen (fig. 1.34):

Ten zuiden van het projectgebied bevinden zich voornamelijk vindplaatsen die het resultaat zijn van aanwijzingen op historische kaarten. CAI-locatienummer 105218 verwijst naar de locatie van het kasteel *Tanghof*. Andere CAI-locaties van deze aard betreffen de laatmiddeleeuwse hoeve *Mosemansschrans* (CAI105267), de laatmiddeleeuwse Grote Rijkershooihoeve (CAI105249), het 16de-eeuwse molenhuis, *Den Rosmolen* (CAI5265) met bijhorende watermolen (CAI105250), het vroegmiddeleeuwse *Wild veld* (CAI105276), en de laatmiddeleeuwse omgrachte *Pauwhoeve*. CAI-locatienummers 102872 en 105276 verwijzen naar middeleeuwse sporen aangetroffen op de site Wildveld.

Ten noordwesten van het projectgebied, ter hoogte van het centrum van Kontich, bevinden zich een hele reeks CAI -locaties die het resultaat zijn van verschillende opgravingen en gecontroleerde werken. Ter hoogte van de Reepkenslei werd o.a. een volmiddeleeuws Neerhof blootgelegd tijdens een opgraving samen met een Romeinse kuil (CAI105213). Aanpalend aan de opgraving werd aan de hand van historisch onderzoek een tweede neerhof vastgesteld (CAI101098). Ter hoogte van de locatie waar de Reepkenslei kruist met de Mechelsesteenweg (een oude Romeinse heirbaan) werd tijdens een controle van werken Romeins aardewerk gevonden (CAI105228) met verderop een Bronstijd greppel met aardewerkscherven (CAI100255). Vlak aan de Mechelsesteenweg bevindt zich ook de laat middeleeuwse Reepkenskapel (CAI105245) ooit bestemd voor de eredienst van pestlijdens.

Ten oosten van de Mechelsesteenweg voerde de *Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie* verschillende opgravingen uit. Tijdens de aanlegwerken van de Koningin Astridlaan werden op CAI locatienummer 105228 een hele reeks Gallo-Romeinse bewoningsporen aangetroffen¹⁷. Meer ten oosten leverde een opgravingscampagne op de site van de Blauwe Steen een laat middeleeuwse site met walgracht op met daaronder bewoningsporen uit de late IJzertijd (CAI100740). Op de site te neerveld werd op meerdere locaties opgegraven waarbij telkens gebouwplattegronden uit de IJzertijd verschenen (CAI105223, CAI101101, CAI101102 en 105229). Controle van werken ter hoogte van deze site leverde eveneens greppels (CAI100052) en handgevormd aardewerk (CAI105555 en CAI100050) uit de IJzertijd op. Tijdens een veldprospectie aan het neerveld werden bovendien een 13-tal handgevormde scherven, waarvan één met kamversiering aangetroffen (CAI100054).

In de ruime omgeving van het projectgebied werden geen negatieve onderzoeken uitgevoerd en bevinden zich geen zones waar geen archeologische relictten meer worden verwacht of beschermde archeologische sites.

¹⁶ Avra, 2016.

¹⁷ Verbeeck H. 1988: Kontich. Prospectiewerk, AVRA-werking 1988, p. 27.

De topografische kaart met weergave van polygonen van landschappen en parken, beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen en monumenten volgens de inventarissen van Onroerend Erfgoed (fig. 1.35) toont binnen een straal van 1 km van het projectgebied een aantal culturele/landschappelijke waarden. Zo werd het geheel van Kasteel Tanghof met omwalling geklasseerd als beschermd monument en stads en dorpsgezicht (ID6298750). Het kasteeldomein werd ook in de Landschapsatlas van Onroerend Erfgoed opgenomen als de *Kasteeldomeinen Z-ZO van Antwerpen en randgemeenten* (R10082).

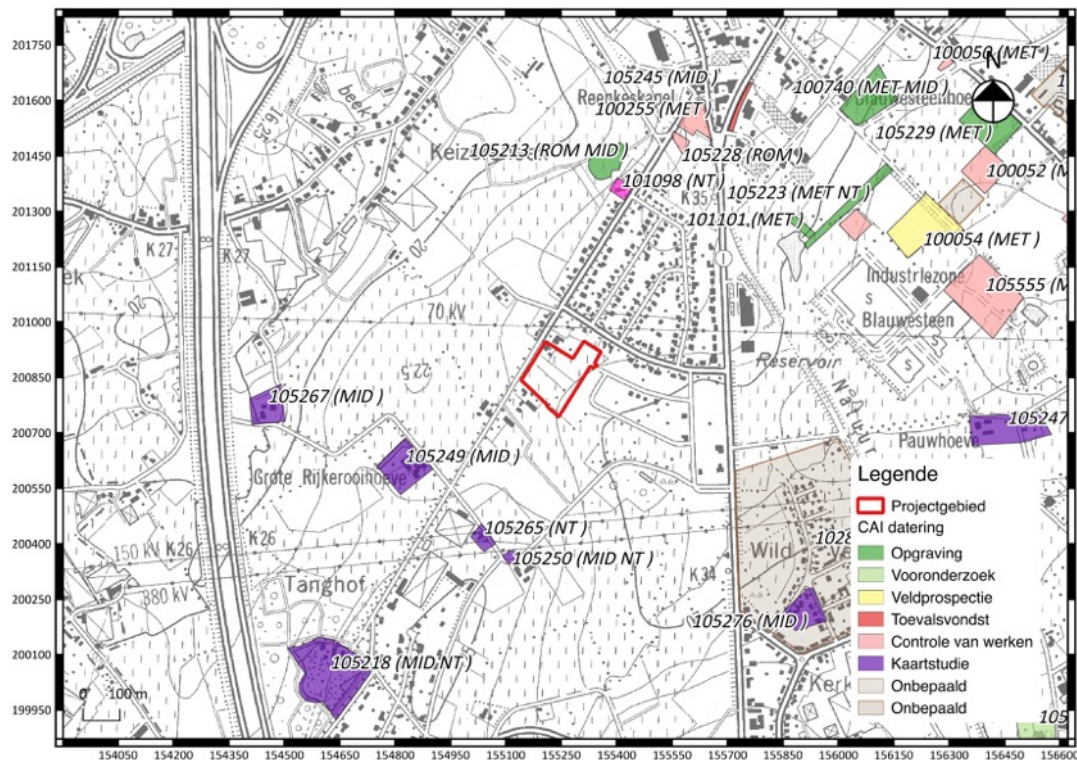

Fig. 1.34: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied¹⁸.

¹⁸ www.agiv.be

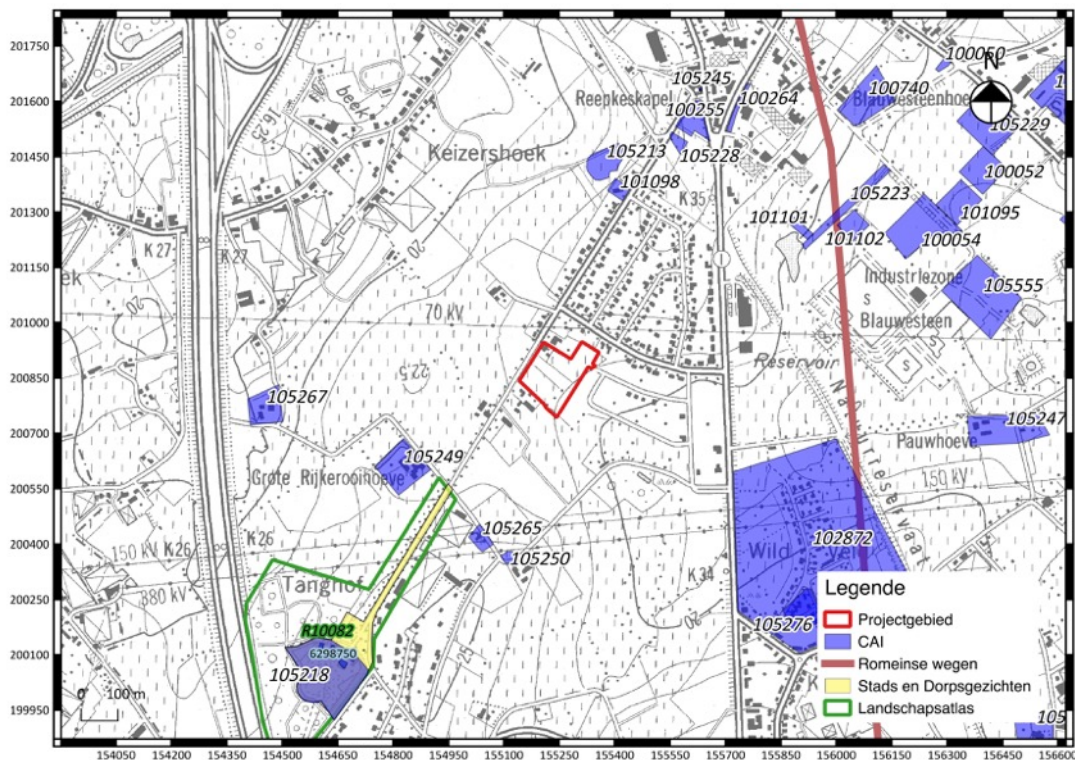

Fig. 1.35: Synthesekaart van culturele waarden met situering van het projectgebied¹⁹.

1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie) van het onderzochte gebied

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten.

Het terrein bevindt zich op een hoge rug aan de rand van de Netebekkenvallei op ca. 500 m verwijderd van twee waterlopen. Deze zone vormt een aantrekkelijke ankerplaats in het landschap. Kontich, ontstaan als kleine nederzetting aan een Romeinse heirbaan, kent bovendien al vanaf de Romeinse periode, en mogelijk vroeger, continuïteit in bewoning. De vroege nederzetting werd door de Franken uitgebouwd tot biest om later uit te groeien tot een volwaardig dorpsplein. De locatie van dit dorpscentrum bevindt zich op ca. 2 km van het projectgebied. De vele archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied staven bovendien de verwachting dat Kontich een aantrekkingspool was voor bewoning en menselijke activiteiten in het verleden. De meeste waarden dateren uit de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen. Opmerkelijk is het aantreffen van een hele reeks gebouwplattegronden uit de IJzertijd ten westen van het projectgebied, op de site *Neerveld*. Het projectgebied komt tijdens de middeleeuwse periode te liggen aan een verbindingsweg tussen het kasteel *Tanghof* en de Romeinse heirbaan. Historische kaarten wijzen op bewoning vanaf de 18de eeuw op het zuidelijke deel van het projectgebied. Dit gebouw verdwijnt in de 19de eeuw waarop in 1983 een nieuwe woonst in het noorden van het

¹⁹ www.agiv.be

projectgebied komt te staan. Het overgrote deel van het terrein blijft echter tot op heden onbebouwd waardoor er geen structurele bodemverstoring verwacht wordt.

Besluitend kan gesteld worden dat de aan - of afwezigheid van een site binnen het projectgebied aan de hand van het bureauonderzoek niet uitgesloten kan worden. Het onderzoeksgebied bevat potentieel voor het aantreffen van (pre)historische vindplaatsen uit alle mogelijke periode vanaf de steentijd tot WOII met een hogere verwachting voor artenfactenconcentraties en/of bodemsporen uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Verder onderzoek is noodzakelijk om meer concrete informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

1.2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek werd duidelijk dat het onderzoeksgebied potentieel bevat voor het aantreffen van (pre)historische vindplaatsen uit alle mogelijke periodes vanaf de steentijd tot WOII met een hogere verwachting voor artenfactenconcentraties en/of bodemsporen uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Zowel de goede landschappelijke positie als het archeologisch bestand wijzen op een omgeving die in het verleden interessant werd geacht voor bewoning en menselijke activiteiten. Het terrein is de laatste eeuwen bovendien slechts op een kleine oppervlakte bebouwd geweest waardoor het merendeel van het terrein vermoedelijk geen structurele bodemverstoring heeft ondergaan.

De initiatiefnemer plant een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor de bouw van 42 woningen. De funderingsdiepte van de woonhuizen wordt vastgelegd op 80 cm onder het maaiveld. 10% van het terrein wordt eveneens ingericht als speel- en groenzone en er worden meerdere wadi's aangelegd met een diepte van ca. -1,5 m onder het huidige maaiveld. Voorts worden ook nutsleidingen aangelegd tot op een diepte die varieert tussen de -1,2 en 2 m onder het maaiveld. Een substantieel deel van het onderzoeksgebied kan dus worden beschouwd als een zone waar het bodemarchief wordt bedreigd door graafwerkzaamheden. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?

De afwezigheid van een archeologische site kan op dit moment niet afdoende gestaafd worden. Het betreft een grotendeels ongerept terrein, met sporadische bebouwing in de noordwestelijke hoek. De verstoringsgraad van het plangebied is dan ook als laag ingeschat.

Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?

Er zijn geen indicaties aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologisch relevante sites.

Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?

Gezien het feit dat er een verhoogde verwachting bestaat voor de Middeleeuwen – die gebaseerd is op historisch kaartmateriaal – kan een archeologisch onderzoek hieromtrent potentieel aanvullende wetenschappelijke data bieden over de precieze inrichting hiervan. Verdere eventueel aanwezige archeologische waarden zullen tevens bijdragen aan een regionaal wetenschappelijk kader van de bewoningsgeschiedenis en het landgebruik van het grondgebied van Kontich. De redelijke uitgestrektheid van het terrein (meer dan 2 hectaren) biedt daarnaast een goede mogelijkheid tot het behalen van voldoende interpreteerbare data.

Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?

Niet van toepassing.

Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.

Zie paragraaf 2.2 (Programma van Maatregelen).

Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

De geplande werken omvatten de bouw van 42 eengezinswoningen. Het niet laten doorgaan van de werken is geen optie.

Gezien het ontbreken van aanwijzingen voor grootschalige verstoringen en het feit dat de afwezigheid van een archeologische site niet voldoende kan worden bewezen, is een archeologisch vervolgonderzoek aan te raden. Op dit moment in de vergunningsprocedure is het uitvoeren van een archeologisch vervolgonderzoek echter niet mogelijk, aangezien slechts een deel van het terrein in eigendom is van de initiatiefnemer. Een in tweeën gesplitst vooronderzoek is kosten-batengewijs ongunstig voor de initiatiefnemer.

Bibliografie

Literatuur

BAEYENS L. 1975: *Bodemkaart van België; verklarende tekst bij het kaartblad Kontich 43E*, Gent.

Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie: Opgravingen Kontich, (Online), www.avra.be (geraadpleegd op 26 januari 2017).

Museum Kontich: Archeologisch onderzoek, (online),
<http://www.museumkontich.be/Sprokkels/Archeologisch%20onderzoek.pdf> (geraadpleegd op 26 januari 2017).

VAN Ranst E. en SYS C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20000)*. Laboratorium voor bodemkunde: Gent.

Websites (geraadpleegd op 26-01-2017)

www.avra.be

<https://cai.onroerenderfgoed.be>

<https://geo.onroerenderfgoed.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120684>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/101891>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/13526>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/13525>

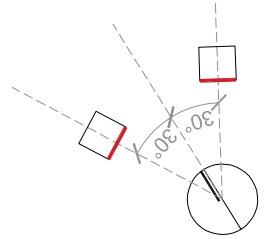
www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

www.kbr.be

<https://www.google.be/maps>

RIOLERING DWA
diepte aangegeven t.o.v. maaiveld
RIOLERING HWA
diepte aangegeven t.o.v. maaiveld

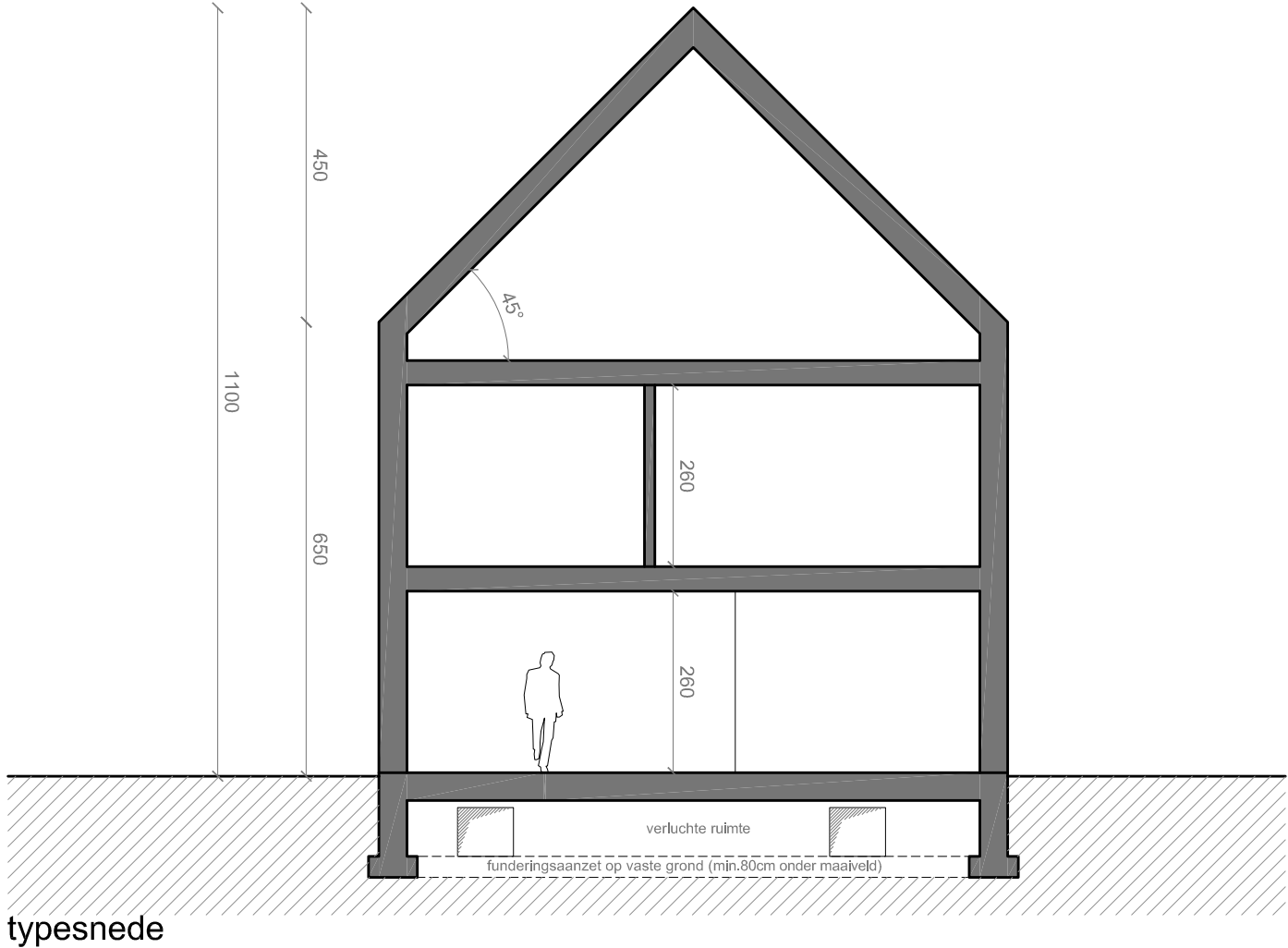
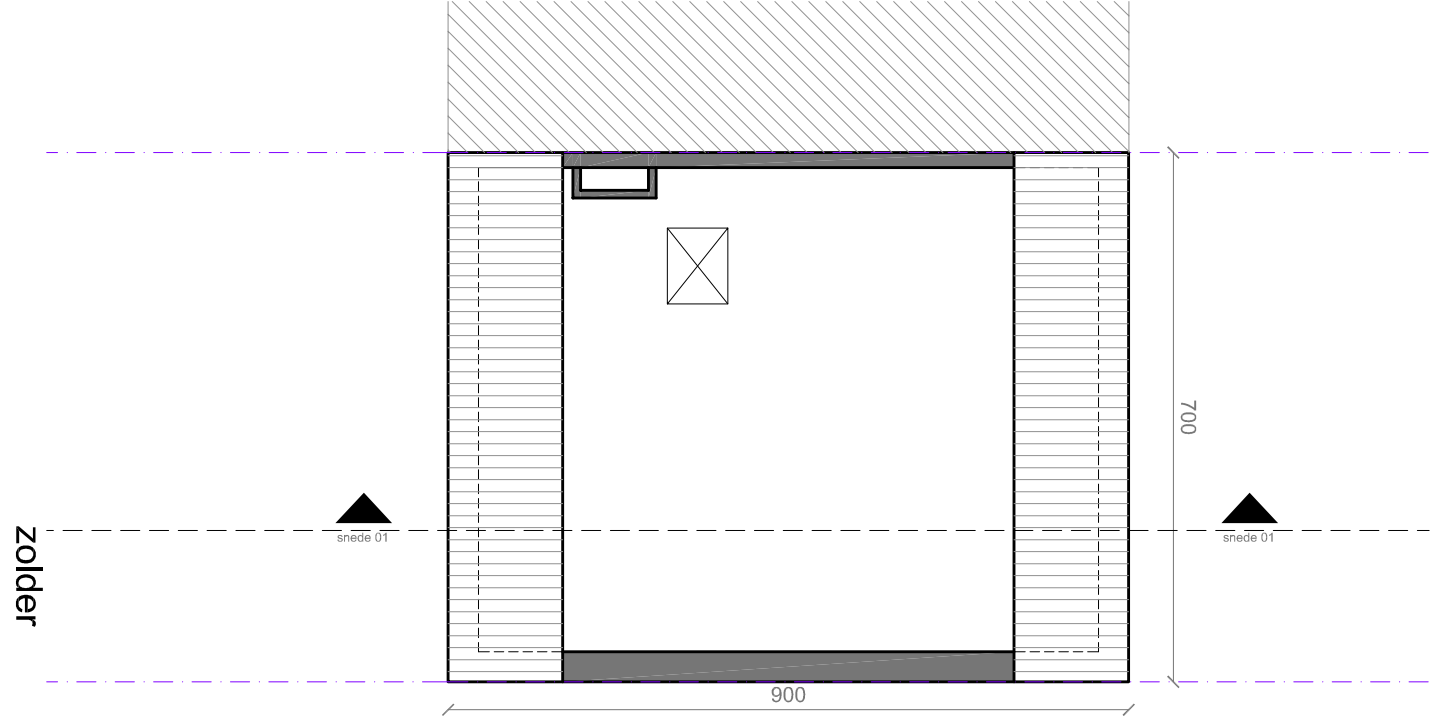
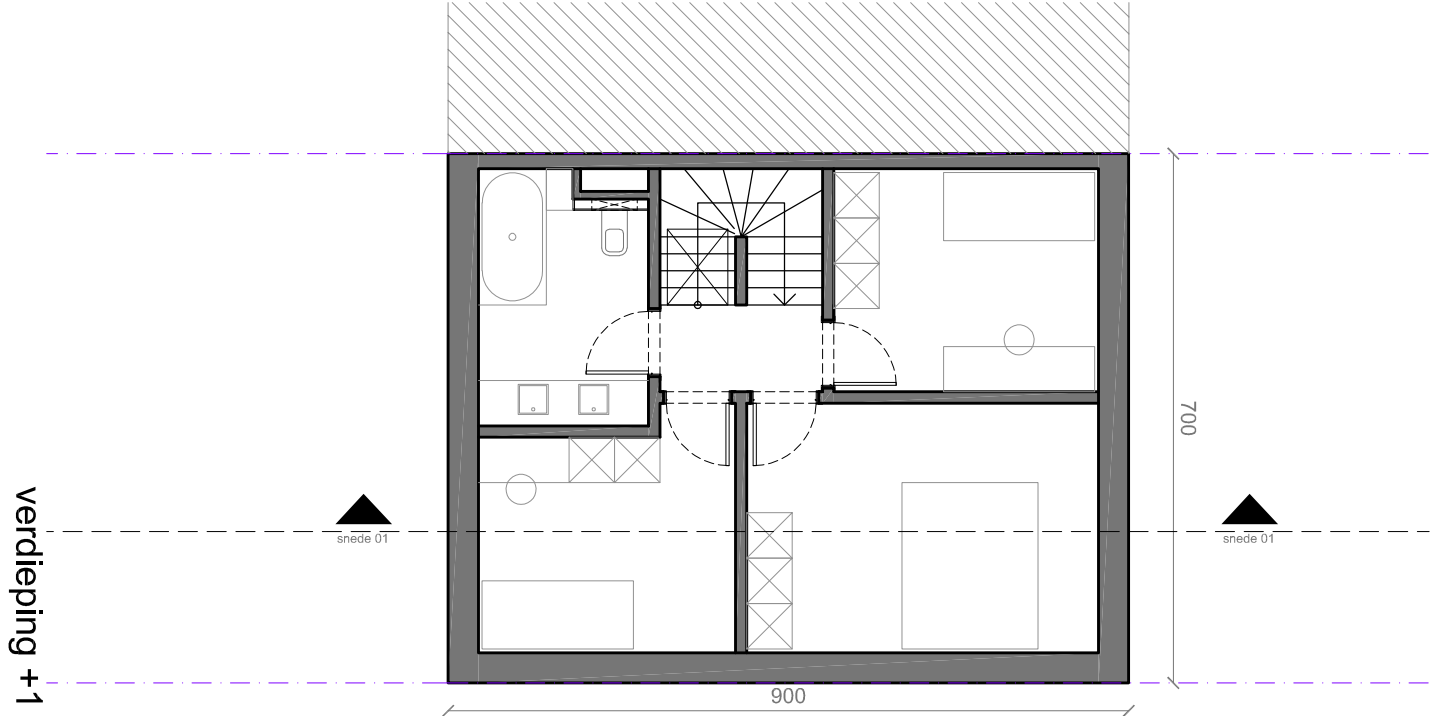
implanting
waterhuishouding

mertens - architecten
geelinkstraat 8 2940 stabroek
info@mertens-architecten.be
T: 03/568.72.53 - F: 03/568.98.08
www.mertens-architecten.be

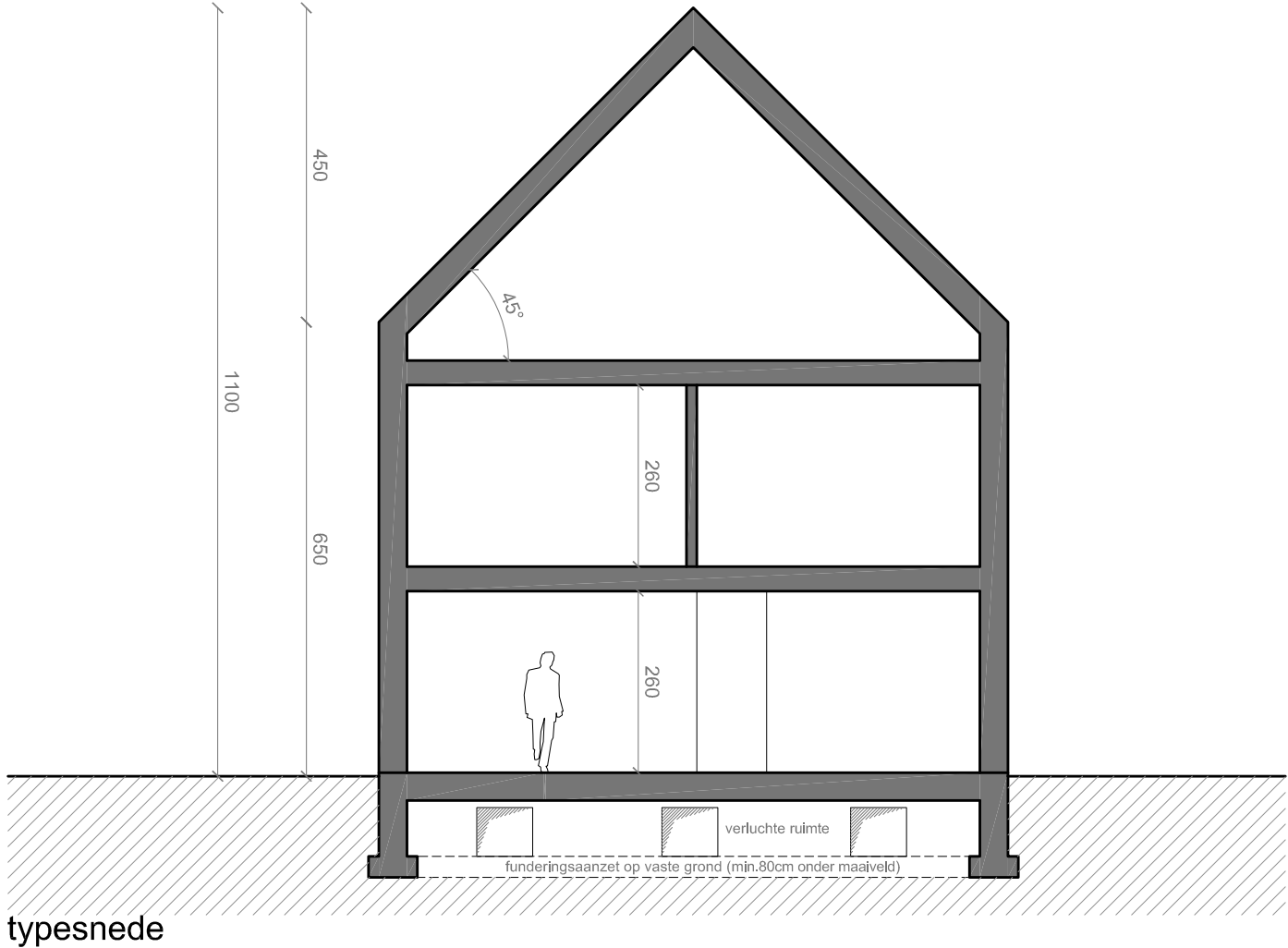
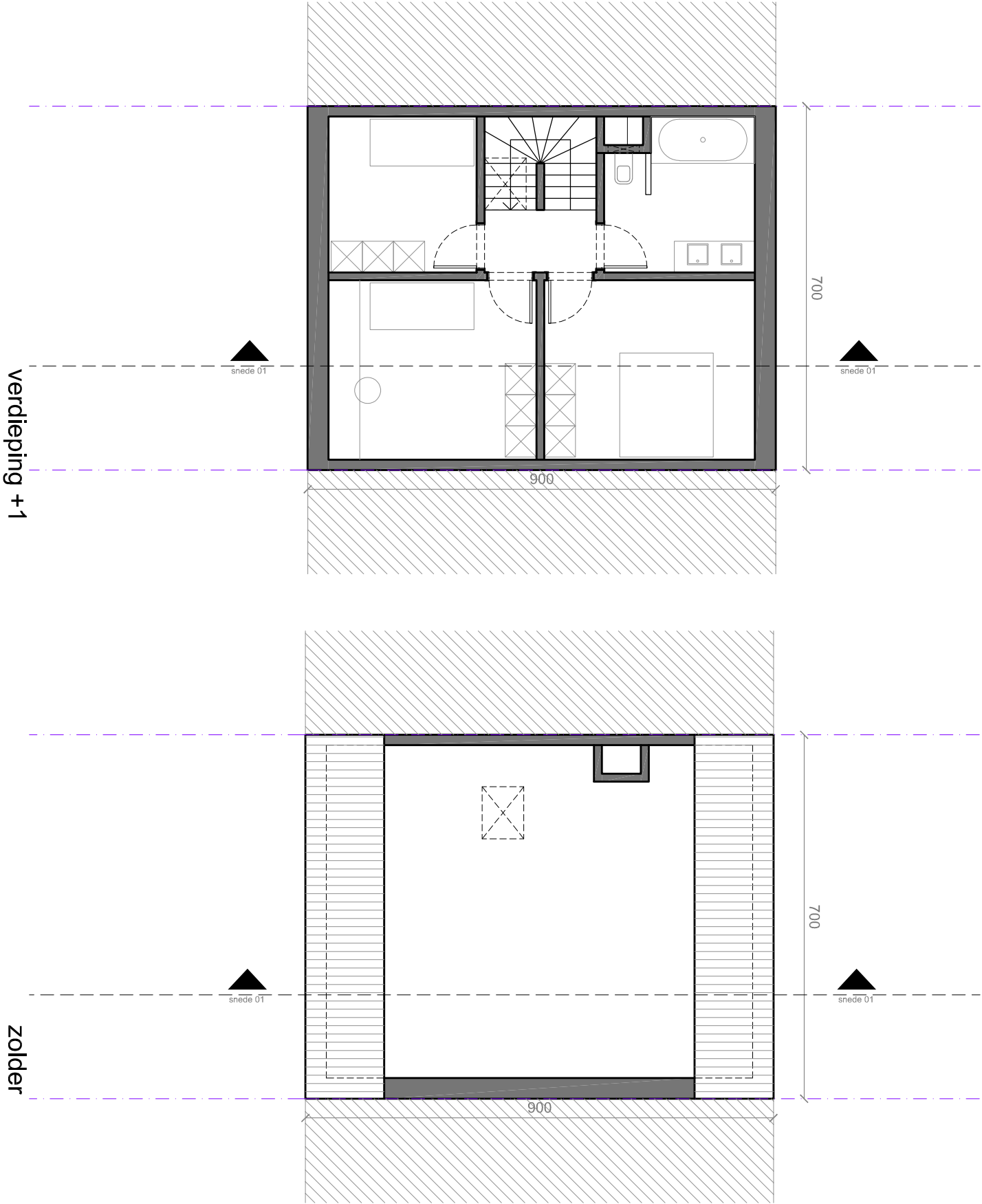
GROEPSWONINGBOUW
Reepkenslei, 2550 Konich
Voorontwerp

Vossemeren & Gands
16051
2017-08-29
schaal 1/1000

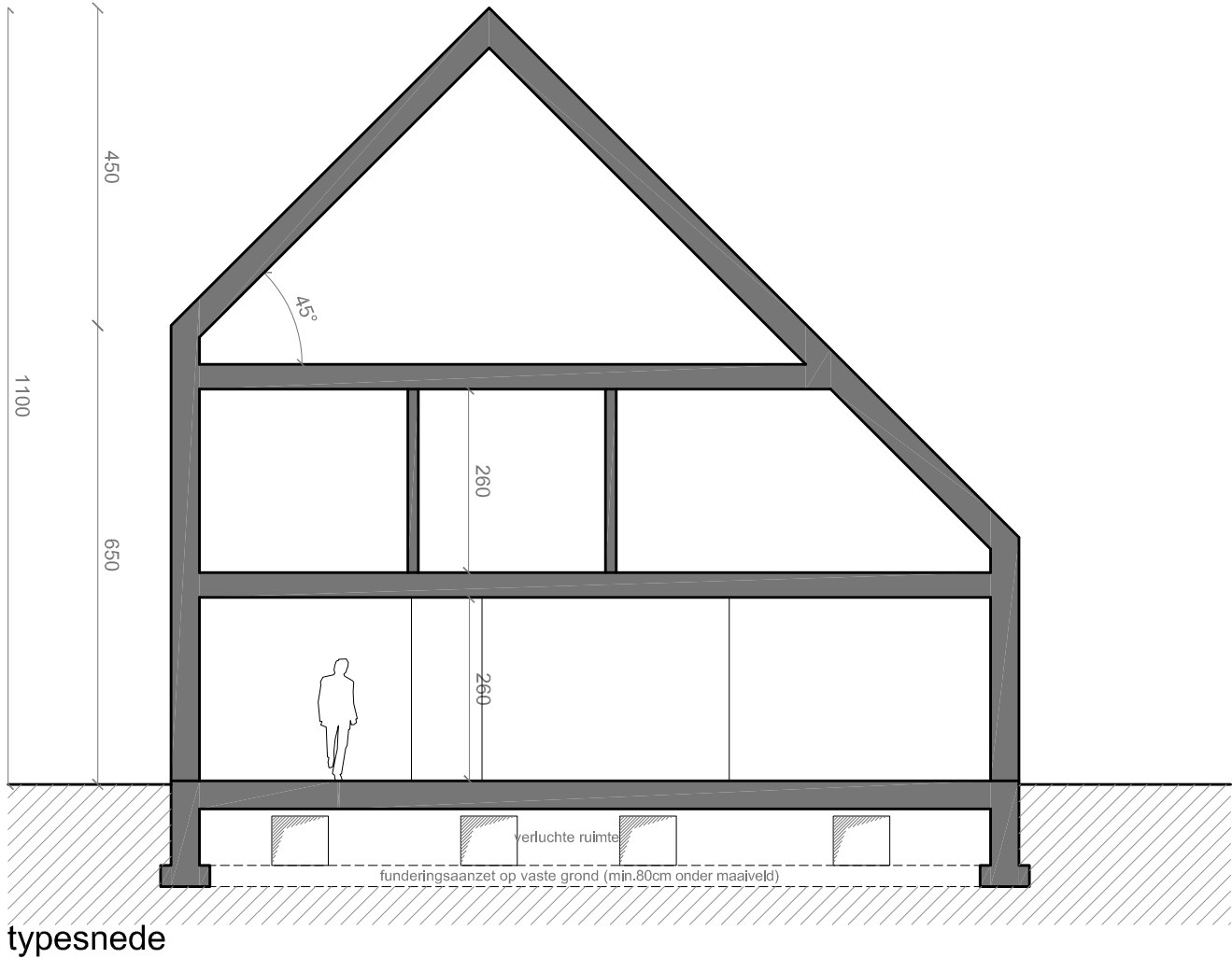
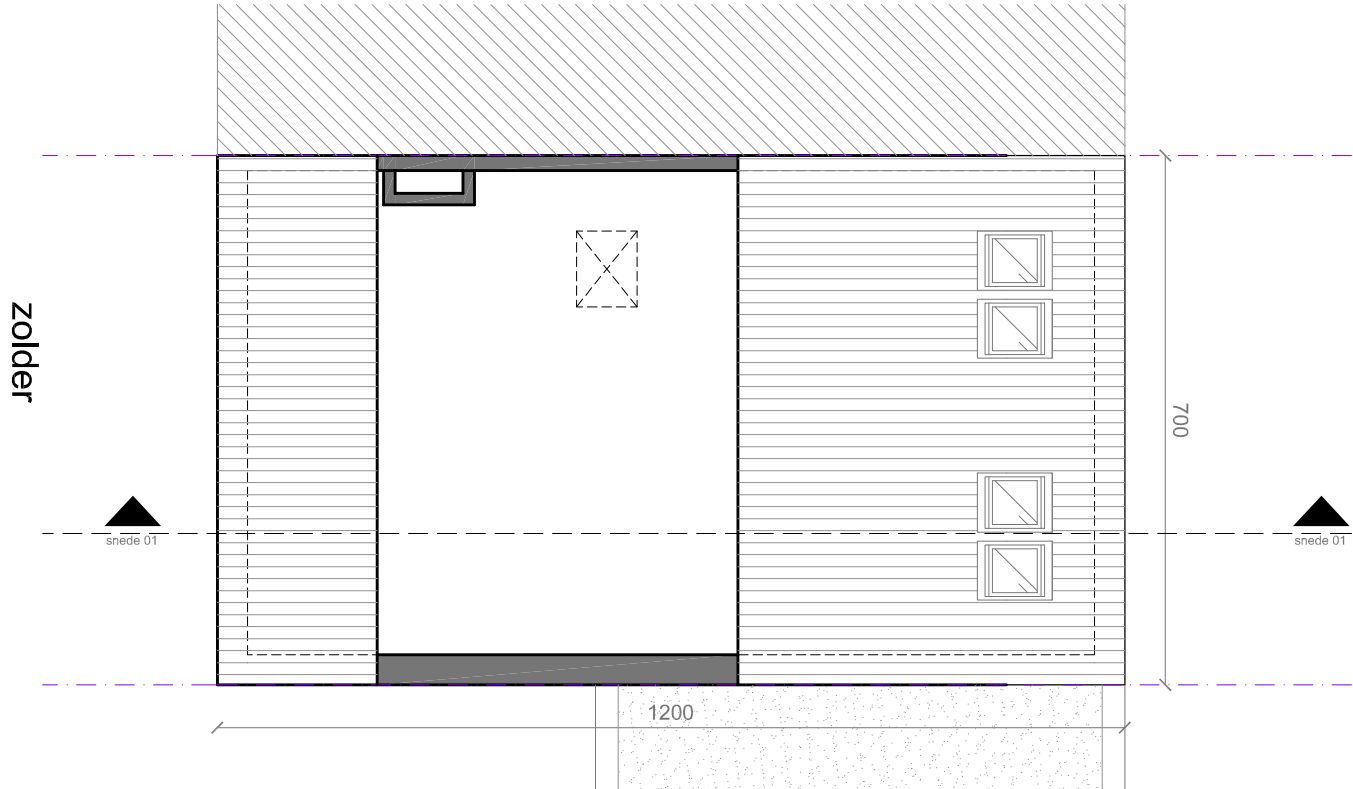
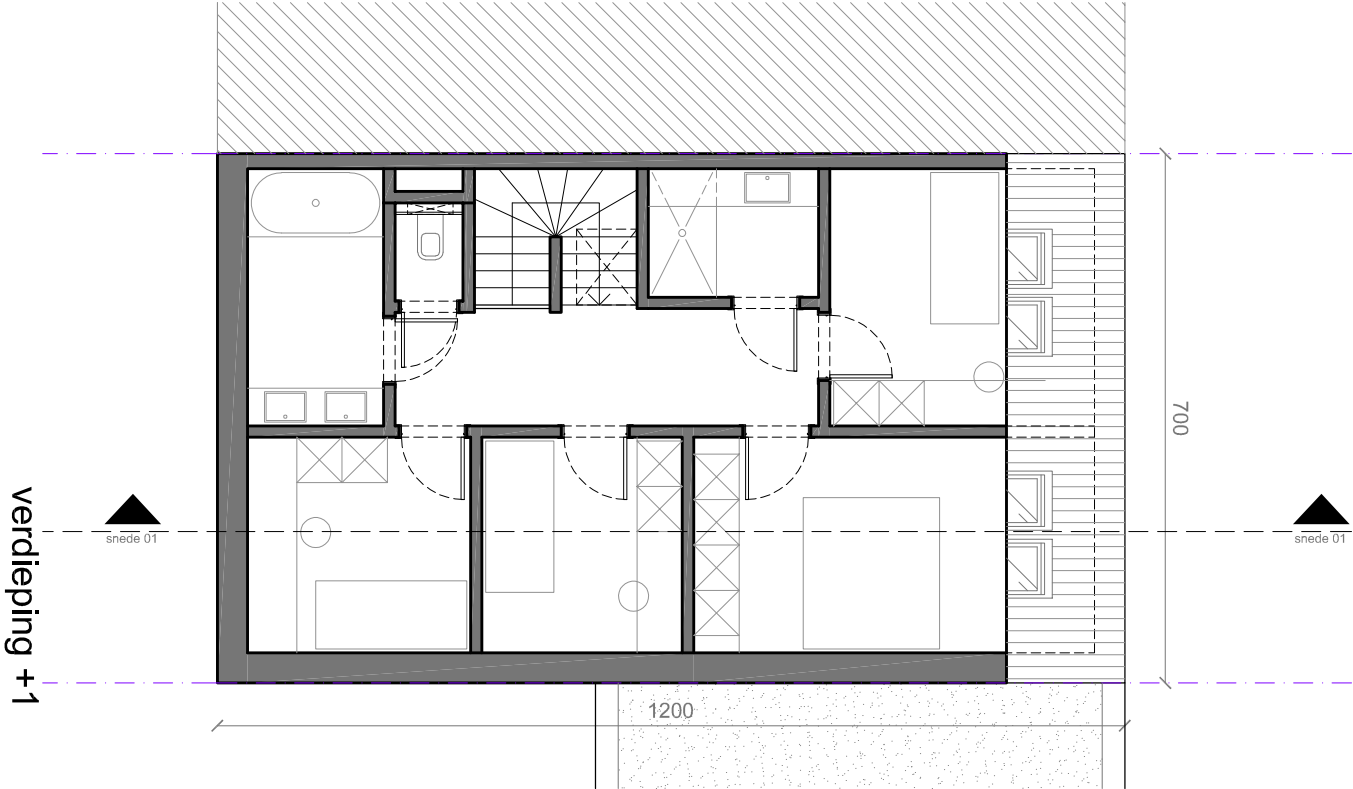
TYPE 1 HALFOPEN BEBOUWING 9 METER

TYPE 2 GESLOTEN BEBOUWING 9 METER

TYPE 3 HALFOPEN BEBOUWING 12 METER

TYPE 4 GESLOTEN BEBOUWING 12 METER

